

steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 2 • 2022 • 86. årgang

Rus og reglement

Rusfri folkehøgskole side 9

Utfordrende gruppearbeid side 24

Einar Øverenget om
etikk og moral side 28

Tom Arne Møllerbråten,
redaktør

Edru i gode og onde dager

Folkehøgskolen skal utruste ungdommer til å gå ut i verden som dannede og gode samfunnsborgere. Det er vårt mantra. Derfor må det de går igjennom disse ni månedene, ligne på livet selv. Og det gjør det jo. Men på ett område inviterer vi elevene til å være med på noe som ikke alltid ligner veldig på livet i storsamfunnet.

Hos oss skal de øve på sosial mestring, bygge fellesskap, stå i personlige utfordringer og jobbe med personlig utvikling, mestre frykt, sinne og fortvilelse, og ikke minst oppleve fest, glede, galskap og moro i et rusfritt miljø. Hvor sprøtt er vel ikke det? Det finnes riktignok rusfrie miljøer der ute, ofte tilknyttet islam og deler av kristen-Norge, men svært vanlig er det ikke. Så hvorfor ønsker vi at folkehøgskole-elever skal leve rusfritt mens de er hos oss?

Nå er det ikke slik at et dannet liv er det samme som et alkoholfritt liv. På ingen måte. Blant personalet på våre skoler er det de som velger å være avholds, og de som velger måtehold. Det er jo helt greit. Men alle bør likevel holde høyt verdien av at våre elever lever rusfritt så lenge de er våre elever. Det er gode grunner til det.

For: Vi er mer til stede, på godt og vondt, i våre egne liv når vi er edru. Tankene våre, oppmerksomheten vår og varheten overfor andre fungerer best da. Det samme gjelder konsekvenstenkningen. Det jeg sier og gjør får konsekvenser, både overfor meg selv og andre. I edru tilstand kan jeg øve meg på å justere mine ord og mine handlinger til beste for alle. Å øve seg på å være seg selv sammen med andre i edru tilstand, vil utvilsomt også ha langsiktige positive konsekvenser.

Jeg vil også hevde at en rusfri skole er det beste utgangspunktet for å ha et inkluderende miljø på skolen. De med negative erfaringer med rus i familie og omgangskrets skal oppleve et trygt miljø hos oss.

Dette nummeret av *steg* handler om hvordan vi best beskytter et slikt miljø. Hvilke verktøy har vi og trenger vi? Hva gjør vi når reglene brytes? Det er rektorenes stemme vi her får, så får vi nok komme tilbake i senere nummer for å høre mer fra elevenes opplevelser.

Marit Asheim har hatt sin siste arbeidsdag på folkehøgskolekontoret etter 12 år som informasjonsrådgiver. Deler av hennes stilling har vært å skrive for *steg*. Jeg har lyst til å takke Marit for mange gode og viktige bidrag gjennom disse årene. Takk for godt samarbeid og lykke til videre i ny jobb, Marit. Samtidig ønsker vi Julie Byberg Bø velkommen til oss.

God lesning! •

Salomos ordspråk 23,19–20

Hør nå, min sønn, og bli vis,
led hjertet inn på rette veier!
Vær ikke blant dem som drikker seg fulle på vin
og fråtser i kjøtt.

Tom Arne

Steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole
Utgitt av Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)
og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole
Pb. 9140 Grønland, 0133 Oslo

Telefon: 22 47 43 00
E-post: nkf@ikf.no
NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:
steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten
tom.arne@sagavoll.no
Telefon: 91 57 11 57

Redaksjonsråd:
Tom Arne Møllerbråten
Marie Wiland
Andreas Melberg
Ruth Silje Boklund, Stavern
Øystein Vegge, Sunnmøre

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design
Trykkeri: 07 Media AS
Forside illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)
Gunnar Birkeland, (leder NKF)
Geir Ertzgaard, Svalbard
Aina Minde Lemming, Nordfjord
Helge Kjøl jr., Molde
Janne M. Severinsen, Sagavoll

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)
Kjersti Versto Roheim, Sagavoll (leder)
Erling Helland, Bakketun
Gunnar Birkeland, (leder NKF)
Hildegunn Gjesdal Tennebø, Nordfjord
Tor Inge Askeland, Kristiansand

Sekretariat
Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no
Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no
Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no
Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no
Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no
Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no
Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver, steinar@ikf.no

Innhold

- 19 **Krevende frihet**
- 24 **Om gruppearbeid**
- 27 **Takk til Marit!**
- 28 **Einar Øverenget**
- 30 **Danvikringen**
- 32 **Bokanmeldelse**
- 34 **Manus til morgensamling**
- 36 **Steg fra siden**
- 38 **Syng livet**

- 4 **Ruset og møtt på ny**
- 6 **Dialog på vent**
- 8 **Trygt og rusfritt**
- 10 **Rusfri folkehøgskole?**
- 16 **Fire rektorer om rus**

- 40 **Internatlederen**
- 43 **Folkehøgskolerådet**
- 44 **Internasjonalt utvalg**
- 46 **Quiz og kryssord**

Ruset og møtt på ny

En rusfri folkehøgskole kan være redningen for en ungdom som ruser seg.

Av Andreas Melberg,
daglig leder i NKF og IKF

Vi kan drømme om en folkehøgskole der alle elevene gjør som vi ønsker hele tiden. Når vi forteller dem at her er det nulltoleranse for alkohol og narkotiske stoffer, tar alle det til sitt hjerte og grunner på det, går ut i skolehverdagen og endrer seg brått og uten innvendinger til en rusfri livsstil.

Så vet vi at hverdagen til mange unge som kommer til skolen i dag, er totalt ulik den de skal prøve å forholde seg til på en rusfri skole. Etter bare et par episoder av serien RUS med Leo Ajkic, der han møter ungdom og rus, kjennes endringene i samfunnet som store på kort tid. Piller triller i mange ungdomsmiljøer, og hverdagen er ikke som før. Selv om vi er vant med ungdom, trenger vi nye tanker. Folkehøgskolen er blant landets beste til å bidra positivt til en edruelig ungdomskultur, kall det gjerne motkultur. Uten at diagnosen er satt og vi stempler ungdom som lettvinne rusliberalister, tror jeg vi møter elever med nye holdninger. Kan hende vi da også trenger nye metoder?

For å gjøre det klart så ingen misforstår: Folkehøgskolen bør være en rusfri arena. Klisjeen om å være ruset på livet (og Jesus) passer folkehøgskolen. Piller, promille og annen rus forstyrrer. Så vet vi at ungdom i dag ruser seg på ulikt vis, både før og under oppholdet på folkehøgskole. Hva vi gjør i møte med ungdom som ruser seg, gir oss mulighet for å påvirke, både når det gjelder rus og holdninger generelt.

Brudd på skolens rusreglement skjer hvert år, og skoler har ulike reaksjoner. Her vil jeg ikke gå inn på metodene for å avdekke brudd, men jeg har et sterkt ønske om at vi i en åpen samtale leter etter gode metoder for å hjelpe elever. Både elever som trenger og ønsker en rusfri arena på folkehøgskolen, og elever

som trår feil i møte med en litt unormal rusfri hverdag. Tenke nytt betyr sikkert gammelt for mange, men jeg har et sterkt ønske om at vi tenker på alternativer til at elever i ulike varianter sendes vekk fra skolen. Alternativet må vi lete etter sammen, her trenger vi å hjelpe hverandre i folkehøgskolen. Prøve ut nye metoder. Bruke vårt DNA, som nettopp er å prøve nytt. På en eller annen måte finne alternativet. Kan hende noen skoler allerede har oppskriften? Det jobbes strålende med dette mange plasser. Del, del!

Konsekvensene for enkeltmennesker er store. Dilemmaene også. Vi må ikke se gjennom fingrene med rusbruk, og vi må utfordre dem til å gjennomføre et rusfritt år. Vi må samtidig ta inn over oss at mange elever har lav terskel for rusbruk og at noen, kan hende mange, vil trå utenfor våre regler og ønsker.

Vi må finne metoder som gjør det mulig for oss og elevene å starte på nytt. Jeg tenker vi er forpliktet til denne utfordringen som medmennesker. De gjør feil, og vi tar dem på alvor. Prøver ærlighet, og prøver på nytt. Det er ikke lett, og det kan være vi i noen få enkelttilfeller tenker det beste er at skoleplassen ryker. Unntaket der vi ikke når frem, og vi ser et bedre alternativ utenfor folkehøgskolen. Men, det er unntaket. Jeg tror folkehøgskolen ofte lykkes i møte med dagens unge som utfordrer oss med nye holdninger.

Hvordan vi jobber på skolene, vil være ulikt. Utgangspunktet må tas i elevene som er på skolen. Elevene har forskjellig bakgrunn. Sånn sett trenger skoler ulike metoder. Overfor noen trengs det bare å fortelles at reglene ikke skal brytes, og så er alt i orden, andre elever trenger uker med samtaler om bakgrunn og hvorfor. Skolen må finne sin metode. Og for all del, del med fellesskapet. Det gir inspirasjon. •

«Vi må finne metoder som gjør det mulig for oss og elevene å starte på nytt. Jeg tenker vi er forpliktet til denne utfordringen som medmennesker.»

Foto: Shutterstock

Dialog på vent

Av Marie Wiland,
rådgiver skoleutvikling

Jeg får ikke sove. Ikke på grunn av det som har skjedd i kveld, men tankene på det som skal skje de neste dagene kverner i hodet mitt. Var det noe som glapp i kveld?

Jeg så ingenting unormalt da jeg tidligere på kvelden gikk låserunden. Det var en typisk fredagskveld med brettspill, samtaler, film og biljard. Skoleåret er godt i gang og det virker som elevflokkene har «satt seg». Under kveldsmaten ble jeg kjent med en gutt jeg ikke hadde hatt så mye å gjøre med ennå. Det slutter aldri å overraske meg hvilken unik historie alle har. I morgen har jeg ansvaret for lørdagsseminaret. Tema er dialog – utfordringer og muligheter. Jeg har laget en ny vri på opplegget, og etter samtalen under kveldsmaten gleder jeg meg til å teste det ut.

Rett etter kveldsmaten hadde jeg lagt merke til en gjeng jenter, litt mer pynta enn vanlig, på vei ut hoveddøra. Måten de hadde sett en annen vei på da de oppdaget meg, gjorde meg litt urolig. Jeg hadde vondt for å slippe dem med blikket da de småløp over gårdsplassen og inn i en taxi.

Nå skal jeg legge meg. På tilsynsrommet

reier jeg opp senga og legger fram sakene mine. Planen er å ligge å lese litt. Det er noen sitater jeg leter etter til gruppearbeidene i morgen. Mens jeg står og pusser tennene, ser jeg for meg jentene på vei ut døra. Jeg har ikke sett at de har kommet tilbake. Det er flere timer siden de dro, og det er ikke mye som er åpent på byen nå. Jeg kjenner på en uro og bestemmer meg for en liten ekstra kveldsrunde.

Jeg får et par overraskede blikk fra to gutter på vei inn på internatet. Blikkene sier «hadde ikke du gått og lagt deg da». Magefølelsen slår inn, og jeg går innover gangen. Fra et rom nederst i første etasje hører jeg lyden av høy musikk og latter. Jeg kjenner det knytter seg litt i magen. Orker jeg dette i kveld? I morgen skal jeg ha lørdagsseminar. Det er fristende å snu.

Jeg banker på døra og tar i håndtaket. Døra er låst. Jeg banker høyt en gang til og sier at det er tilsynsvakta. Noen skrur av musikken. Det blir brått stille fra rommet. Jeg hører ingen stemmer, men kan nesten kjenne bevegelsene fra rommet gjennom døra. Tilsynsnøkkelnippet ligger tungt i bukselomma. Jeg låser opp døra og går inn i den lille gangen hvor det ligger en haug med sko i ulike størrelser. På et lite bord midt i rommet flommer det over av flasker og bokser - og en bursdagskake. Elever sitter på gulv, senger og stoler. Utrolig hvor mange som kan få plass på et lite dobbeltrom. Det er ikke vanskelig å se at de har hatt det hyggelig. Jeg registrerer at vinduet står på vidt gap og hører noen som løper bort utenfor. Jeg får øye på et par av jentene fra tidligere på kvelden. Merkelig nok kjenner jeg først på lettelse. De er hjemme igjen.

Gutten fra kveldsmaten reiser seg. «Det er mitt rom, det er min øl – og vin», føyer han raskt til. Ei jente sier at vinen også er hennes. De hadde spleisa. Det var planlagt, tenker jeg. Det gjør litt vondt.

Jeg setter meg ned på en ledig stol. Sikkert forlatt av en av de som hoppa. «Skal vi lukke vinduet? Det er kanskje litt kaldt å snakke sammen med vinduet på vidt gap.» Gutten som sitter nærmest vinduet, gjør som jeg foreslår mens jeg ser meg rundt i rommet. Det er åtte stykker igjen, og jeg kan heldigvis navnet på dem alle sammen. Det gjør det enklere. Jeg liker ikke å begynne med å spørre om navn og skrive dem ned. Det er ikke i slike situasjoner jeg ønsker å lære meg elevnavn. Jeg er lærer, ikke politi med notisblokk, klar til å skrive ut anmeldelser!

Det er stille på rommet og få lyder fra verden utenfra. Langt borte hører jeg smellet fra en dør, men ellers virker internatet helt dødt. En av guttene skriver på mobilen. Nå går vel varselet ut til resten av skolen. Det er helt greit. Jeg kan ikke håndtere flere rom i kveld.

«Hva skjer nå?» spør rommets eier. Jeg forteller hva jeg ser og har oppfattet. Det er mye tomgods på rommet. Etter min oppfatning må det være flere enn to som har drukket alkohol av de åtte som sitter på rommet nå. Ordet nå henger litt igjen i rommet. Ingen av elevene virker særlig fulle. Jeg forteller videre at jeg banket på døra fordi det kom høy lyd fra rommet. Denne gangen er det ingen som har ringt tilsynsvakta og klaget på støy eller annet.

En av jentene som dro til byen tidligere på kvelden, sier plutselig: «Jeg har ikke drukket noe her på rommet. Men jeg drakk en

halvliter på byen i kveld. Det er bursdagen min, føyer hun til.»

Jeg nikker en takk til henne. To av guttene sier i munnen på hverandre. «Vi har drukket.» Et par andre nikker, men sier ikke noe.

Jeg forteller litt om ordningen med disiplinærråd. Hvem de vil møte der og når det vil skje. I dag er det fredag. Denne gjengen vil antagelig måtte vente til mandag morgen når vi er flere på jobb. Akkurat nå kjenner jeg at det er lenge til.

De ser ikke på hverandre. Virker mer opptatt av sine egne følelser og framtidsscenarier.

Gutten som sitter nærmest vinduet reiser seg plutselig og går mot døra: «Dette er urettferdig! Det er ikke bare vi som har drukket på skolen i dag.»

Jeg ser at han kjemper med gråten. «Jeg skjønner at du opplever det urettferdig, men om jeg går fra rom til rom, finner jeg vel ikke så mye nå?» Gutten med mobilen lar den skli forsiktig ned i lomma.

Jeg reiser meg også. «Skal vi ta kvelden?» Flere møter blikket mitt og nikker. Jeg har lyst til å si at dette ordner seg. Jeg synes synd på den glade vennegjengen som fikk kvelden og en bursdagsfeiring ødelagt. Samtidig tenker jeg at de som bor på naborommene heller ikke har hatt noen god kveld, uansett om de ønsket at de var invitert eller bare lå våkne til lydene.

«Jeg er her i natt og i hele morgen. Dere må bare komme og snakke med meg om dere har noen spørsmål.» En etter en tar de skoene sine i hånda og går. Til slutt står det

bare to par sko igjen ved døra. Jeg ser bort på rommets eier. «De er ikke mine», sier han og ser ned. I det jeg snur meg for å gå ut døra, hører jeg en tynn stemme bak meg si: «Blir jeg utvist?»

Tilbake på tilsynsrommet legger jeg boka ned igjen i sekken. Leselysten er helt borte. Jeg har sendt melding om hendelsen til rektor og fått et kort svar. Det var som jeg trodde, vi tar tak i dette på mandag.

Hva skal jeg gjøre i morgen? Jeg har en god mistanke om hvem det var som stakk av ut vinduet. Hvordan skal jeg møte dem? Flere av de som satt på rommet pleier å være ivrige i fellesundervisningen. Er det enklere om de møter opp eller om de dropper å komme? Tema er dialog. Kan den egentlige dialogen vente til mandag? •

«Jeg har ikke drukket noe her på rommet. Men jeg drakk en halvliter på byen i kveld. Det er bursdagen min, føyer hun til.»

Et trygt og rusfritt miljø forplikter

«Det er mer alvorlig å samle en gjeng på skolen for å drikke og ha det gøy, enn å ta seg en joint alene når livet suger».

Denne påstanden har jeg noen ganger brukt for å skape refleksjon rundt hvordan vi håndterer brudd på våre grunnregler. De fleste av oss erfarer nok at stadig flere av våre ungdommer har mye ruserfaring, og flere av dem forholder seg til cannabis omtrent som til alkohol.

Godt miljø. Dersom våre regler først og fremst er ment å ivareta et godt skole- og læringsmiljø, så er vel påstanden riktig? Hva betyr i så fall det når vi kommer til disiplinær-råd og sanksjoner? Skal rådet vektlegge at hasj er et ulovlig rusmiddel, eller skal de vektlegge at den festen på internatet er mer ødeleggende for skolemiljøet? Dessuten, det koster ikke elevene som drar i gang en fest veldig mye å la være. Elever som inntar rusmidler alene gjør det gjerne for å få en pause fra de vonde følelsene, og der og da er det ingen annen utvei.

Dilemmaer. Diskusjoner rundt disiplinær-saker er preget av dilemmaer og motstridende hensyn:

- Vi er nødt til å bruke denne saken til å statuere et eksempel.
- Dersom vi ikke utviser, undergraver vi våre egne regler.
- Nulltoleranse betyr nettopp det. Vi må være forutsigbare og behandle alle likt, det er det eneste som vil bli oppfattet som rettferdig av alle.
- Vi må ikke blande sammen tilgivelse og tillatelse.

Eller:

- Ingen elever er like, ingen bakgrunn er lik. Det eneste som er rettferdig overfor eleven det gjelder, er en individuell

behandling – uten at konsekvensene er gitt på forhånd.

- Alle fortjener å få en sjanse, handler ikke kristen tro nettopp om dette; Å gi en ny sjanse, og hjelp til å reise seg opp?
- Vi må tåle at mange vil være uenig i avgjørelsen om ikke å utvise, så lenge vi selv står inne for begrunnelsen bak avgjørelsen.

Høsten. Et typisk dilemma er hvordan skolen skal håndtere en disiplinærsak tidlig på høsten. En mild behandling kan bidra til å undergrave respekten for reglene og legge noen føringer for hvordan neste sak bør behandles. Det å avbryte skoleåret for en elev, vil oppfattes som ufølsomt og urimelig, særlig hvis det her er snakk om en elev som sårt trenger et rusfritt skolemiljø. Alternativet til elever med rusutfordringer, er som regel retur til rusmiljøet de ønsket seg bort ifra.

Rustesting. Det siste året har skolenes regler og håndtering kommet i søkelyset. Det er bra og tvinger oss til å tenke nøye gjennom både hva, hvordan og hvorfor. Særlig i spørsmålet om rustesting har flere av oss ikke hatt et nok gjennomtenkt svar på hvorfor – og derfor har vi både prøvet og feilet på dette området.

Et vanlig argument i debatten om rustesting er at uten mulighet for å teste, blir skolene fratatt det eneste verktøyet vi har for å bevise skyld. Ja, uten testing mangler vi definitivt et verktøy i kassa. Det er ikke ens-

betydende med at vi mister et verktøy som er velegnet til jobben: å bygge et trygt, godt og rusfritt skolemiljø.

Personvernlovgivningen er tydelig på at ved rustesting, må det foreligge et frivillig samtykke, i hvert enkelt tilfelle. En setning i skolens regler om at skolen har rett til å be om en slik prøve, er altså ikke egnet til noe annet enn å skade skolens omdømme. Reglene slår også fast at manglende samtykke ikke kan brukes mot eleven. Manglende bevis er kun manglende bevis, ikke et indisium for skyld.

Bevis og skyld. Jeg har selv vært for rustesting, primært fordi håndfaste bevis var en effektiv måte å komme i mål på i en disiplinærsak. Nå har jeg snudd på flisa og tenker at skolene er bedre tjent med å ikke be en elev om å levere en urinprøve. Fordi: Ofte vil de mest «hardbarka» nekte å avlevere en urinprøve, fordi de vet at testen vil slå ut positivt. De er også godt kjent med at det vil være ulovlig av skolen å bruke et manglende samtykke mot dem. Dersom en slik elev ender opp med å bli utvist etter å ha nektet å avlevere en urinprøve, vil eleven kunne anklage skolen for å utvise uten innrømmelse eller bevis. Med mindre skolen kan dokumentere skyldspørsmålet på annet vis, vil skolen kunne anklages for å ha brukt manglende samtykke som «bevis».

I disiplinære prosesser tror jeg de aller fleste elever nesten automatisk gir samtykke til å avlevere en urinprøve, dersom de blir bedt om det. Men hvorfor skal vi be om det?

Av Jostein Tvedten,
rektor på Stavern folkehøyskole

Foto: Shutterstock

«I løpet av det siste året har jeg kommet fram til at vår skole er best tjent med å ikke vurdere rustesting som en mulighet.»

Dersom skolen har et kompetent disiplinær-råd, vil de aller fleste elever uansett ende opp med å innrømme et regelbrudd. Det gjør de, gjerne etter et par løgner først, fordi de forstår at de faktisk er best tjent med å innrømme forholdet. I slike saker er ofte skyldspørsmålet nemlig rimelig klart, selv om det ikke foreligger rent tekniske bevis. Så lenge en god prosess og dialog med elevene uansett fører til en innrømmelse, har vi egentlig ikke bruk for rusmiddel-testing som verktøy. Regimet rundt testing kan også stå i veien for det viktigste verktøyet vi har; den gode dialogen med eleven.

Reell frivillighet. I saker hvor det foreligger et frivillig samtykke, påligger det skolen en bevisbyrde å kunne dokumentere reell frivillighet. En elev i en disiplinærsak vil alltid kunne hevde å ha blitt presset til å si ja til test. Prosessen rundt en disiplinærsak oppleves av de fleste som en svært sårbar situasjon, hvor eleven pr. definisjon er den svake part.

I løpet av det siste året har jeg kommet fram til at vår skole er best tjent med å ikke vurdere rustesting som en mulighet. Den konklusjonen bygger på hensynet til skolens omdømme, og en erkennelse av at eventuell testing har en svært begrenset nyttefunksjon. Min erfaring tilsier at de som ikke innrømmer bruk av rus,

heller ikke gir samtykke til testing.

Konklusjonen er imidlertid ikke et innspill i debatten om personvernlovgivningen. Om det er hensiktsmessig at vi ikke har lov til å kreve en urinprøve ved mistanke om rus, er en egen debatt. Det finnes svært gode argumenter for at skolene, i noen situasjoner, burde hatt lov til å kreve en urinprøve. Et vesentlig argument er at skolene i noen tilfeller sliter med å svare opp Folkehøyskoleloven §5a, som omhandler det fysiske og psykiske læringsmiljøet. Det er ikke vanskelig å se for seg eksempler hvor intensjonen bak skolelovgivningen kommer i konflikt med personvernlovgivningen.

Kompromiss. Min løsning for ikke å gå på kompromiss med hensynet til et trygt og rusfritt skolemiljø, har vært å be om styret sin «velsignelse» for at det i gitte tilfeller vil være nødvendig å utvise en elev uten innrømmelse eller tekniske bevis. Alternativet er å akseptere at vi har et rekrutterende rusmiljø på skolen. I en slik situasjon kan det være greit at styret er klar over at skolen, i ytterste konsekvens, risikerer å tape et eventuelt juridisk etterspill. Jeg mener det er en risiko som er verd å ta.

Frustrasjon og mening. Disiplinær-

feltet er en salig blanding av frustrasjon og mening. Sett i bakspeilet er det heldigvis mest mening. Dialogen med elever med rusutfordringer, har vært noe av det mest meningsfulle i min jobb. Noe av grunnen til det tror jeg handler om at mitt fokus i rusrelaterte saker er å se framover, ikke bakover. Vi skal ikke drive med straffeutmåling og soning. Skolens disiplinære råd bør først og fremst ta stilling til om de tror eleven vil bidra til, eller motarbeide, et rusfritt skolemiljø. Elever som bryter rusreglementet, er in-person det beste eksemplet på hvorfor vi må jobbe steinhardt for et rusfritt skolemiljø. Vi skylder de elevene vi mener er tilliten verdig, et rusfritt skolemiljø fra det øyeblikket et vedtak om en «sjanse til» er fattet. I det ligger det en forpliktelse begge veier. Derfor blir utvisning for godt, noen ganger en uunngåelig konsekvens. Ikke på grunn av regelbruddet, men på grunn av fravær av tillit – og et overordnet hensyn til skolefelleskapet.

Mitt inntrykk er at det i de siste årene har vært en positiv utvikling når det kommer til folkehøgskolenes håndtering av rus-relaterte saker. Det er heldigvis få som praktiserer nulltoleranse i betydningen automatisk og direkte utvisning. Det er større bevissthet rundt at konsekvensen for elevene må stå i forhold til alvorlighetsgrad. Er en joint, når livet suger, alvorlig nok til at en elev får «det beste året i livet» avbrutt, at stipendet blir gjort om til lån, at man blir adskilt fra sine beste venner?

Dialog og kjærlighet. Det skal KOSTE å vise ut en elev for godt. Det skal koste mye tid til den gode dialogen. Det skal koste følelser i møte med løgner og valgets kvaler. Det skal koste en stor dose omsorg og nestekjærlighet, uansett utfall.

Men det kan ikke koste oss det gode, trygge og rusfrie skolemiljøet. •

Rusfri folkehøgskole – er det mulig i 2022?

La oss snakke sant om dette; – de fleste av oss i folkehøgskolen opplever at alkohol og ulik bruk av rusmidler kan være en utfordring i vårt arbeid. Det til tross for at vi har en felles oppfatning om at folkehøgskolene er, og skal være, rusfrie.

Foto: Christine Jordal

På veggen til Kafé Ubuntu på Rønningen står det: Til stede – Ærlig – Rusfri.

Av Ottar Nesje,
rektor på Rønningen folkehøgskole

I hjertet av skolebygget vårt på Rønningen – mellom resepsjonen og Kafé Ubuntu – står det med store bokstaver på veggen: *Ærlig, Rusfri, Til stede*. Det er våre hverdagsverdier. Mange elever kjenner til dem før skolestart, og i løpet av årets første uker blir *alle* godt kjent med dem. For da jobber vi oss gjennom verdiene.

Modeller. Hva betyr dette her hos oss, hva betyr det for, og i, det fellesskapet vi skal skape sammen? Gjennom eksempler og modellering viser vi ansatte fram ærlig-

het på morgensamlinger og andre møtepunkter, i samtaler og dialog, allerede fra første dag. Det gjør at vi får til gode, men også utfordrende og sterke meningsbrytninger med elevene, ikke minst i samtaler om betydningen av å være en rusfri skole. Erfaringen er at når vi er åpne og ærlige, og skaper trygge rom for ærlighet i møte med elevene, våger flere elever å snakke med oss om sine erfaringer med rus, på godt og vondt. Og for noen er det erfaringer som gjør det vanskelig å etterleve hverdagsverdiene våre.

Sosialpedagogikk. Vi må innse at alkohol er så utbredt i vår norske kultur, at det alltid vil være en utfordring å skape et helt rusfritt miljø på en folkehøgskole. Vi velger i stedet å se på dette som en del av vår sosialpedagogiske prosess, der vi jobber mot felles forståelse av rusfri praksis, og betydningen av den.

Selv om vi skulle ønske at elevene som nettopp var ferdig med russefeiringen sin, plutselig skal vri om til alkoholfritt modus i august, må vi akseptere at dette er en læringsprosess over tid, der rusfri er et mål vi strekker oss mot som skole og fellesskap.

Arbeid med rusfri skole knyttet til alkohol, er et dannelsesprosjekt som for oss handler om håndtering av alkohol i eget liv og hvordan best beskytte fellesskapet og andre mennesker. Erfaringen av et trygt og ivaretagende fellesskap; folkehøgskolefellesskapets kraft, endrer ofte mye for mange.

I tillegg har vi en ekstra viktig dimensjon; skolen og fellesskapets ansvar for ivaretagelse og beskyttelse av elever som har erfaringer i bagasjen som medfører behov for å leve i et trygt og rusfritt miljø. Ved å snakke høyt og tydelig om dette, skjønner den store

elevflokkens motivasjonen for at Rønningen og skolens område skal være et rusfritt miljø. For endring av holdninger skjer gjennom både erfaring og refleksjon.

Kompliserte forhold. Enkelte elever velger å gå hos oss nettopp for å komme til en skole som holder fram rusfri som en av sine hverdagsverdier. Vi har erfaring med at elever i løpet av året tar sjansen på å fortelle og samtale om et kompliserte forhold til rus. De tør snakke med oss fordi de erfarer at skolens mål om å lage et trygt og

>>

Foto: Shutterstock

<< ivaretagende fellesskap, også ivaretar de som strever med å holde reglene. Vi oppfordrer til ærlighet og å snakke sant, og det innebærer å ivareta elever som mislykkes. Skolen har samarbeid med ulike instanser i nærmiljøet, for videre oppfølging av elever som trenger det. Men samtalen er det viktigste verktøyet vårt i møte med elevene.

Samtalen. Den ærlige samtale er alltid første tiltak i møte med elever som bryter normer og regler, fordi vi erfarer at det virker best. Først når vi innser at samtale, over lengre tid, ikke bidrar til endring av praksis, setter vi inn andre tiltak. På Rønningen har vi i stor grad kunnet styre etter hverdagsverdiene, uten å behøve å trekke fram grunnreglene. Grunnreglene våre står på skolens hjemmeside, og elevene må signere på at de har lest og godtatt disse, ved opptak. Vi må ha disse for å kunne sanksjonere om det blir

«Det som bekymrer meg, er mangelen på rammebetingelser fra myndighetene for å skape et rusfritt miljø på folkehøgskolene.»

nødvendig. Slik er jussen. Men i det store bildet holder det som regel med hverdagsverdiene *ærlig, rusfri, til stede*.

Kom hjem. Rønningen ligger i hovedstaden, Oslo. Mange søker seg til oss på grunn av hva byen har av positive og mangfoldige tilbud. Men storbyen kan også gi utfordringer, som enkel tilgang på rusmidler. Elever som ruser seg i byen og får med seg negative erfaringer i forbindelse med det, er noen ganger en utfordring for oss. Når dette skjer, er det et brudd på skolens reglement, men vår valgte respons er likevel svært tydelig: Kom hjem. Hjem til

Rønningen. Gå rett på rommet, så snakker vi sammen, ærlig og sant, når vi er klare for det. For en folkehøgskole er også elevenes hjem. Til forskjell fra andre utdanningsinstitusjoner skal vi på folkehøgskole lage et skolemiljø som ivaretar elevene tjuefire timer i døgnet, hele uka, i ni måneder. Det kan være utfordrende med elever med ulike forventninger og ulike holdning til regelverk.

De seneste årene har vi merket større grad av umodenhet og likegyldighet rundt verdien rusfri hos enkelte elever. Mer enn vi pleier. Vi har langt flere samtaler om rus og alkohol enn tidligere. Selv om vi ser på vårt

arbeid med rusfri skole og holdninger til alkohol som et dannelsesprosjekt, inkluderer dette ikke narkotiske stoffer. Det er forbudt ved norsk lov og følgelig forbudt på skolen. Den senere tid har vi likevel erfaring med at ulike rusmidler kommer inn på skolens område. Det medfører at elevene og fellesskapet er under stort press.

Er det mulig å skape en rusfri folkehøgskole i 2022? La meg presisere at det ikke er elevene og deres erfaringer som gjør at jeg spør. Elevene som kommer til oss er formet av samfunnet og relasjonene de vokser opp i. Det er vi klare for å ta tak i og håndtere. Det som bekymrer meg, er mangelen på rammebetingelser fra myndighetene for å skape et rusfritt miljø på folkehøgskolene. Et sterkt personvern står i denne saken i konflikt med fellesskapets beste, og jeg opplever at enkeltindivids rettigheter prioriteres framfor våre verdier om å bygge trygge, inkluderende læringsmiljøer på skolene.

Rustesting. Det siste året har det blitt presisert mange ganger, både fra Folkehøgskolerådet og Kunnskapsdepartementet, hva vi *ikke* har lov til når det gjelder rustesting. Mange skoler har blitt «hengt ut» på Twitter, flere medier er på saken, og det har blitt tatt opp i Stortingets spørretime. I april 2021 ble politiets rammebetingelser for arbeid med rus presisert. Riksadvokaten slo fast at politiet ikke har lov til å tvinge personer til å teste seg for rusmidler, dersom det kun er mistanke om narkotikabruk.

Jeg vil understreke at det er god grunn til å stille spørsmål ved både politiets og skolars bruk av rustesting. Altfor tilfeldig ransaking uten skjellig grunn til mistanke er like problematisk som folkehøgskolars bruk av «avhør», alkometer og urinprøver innenfor asymmetriske maktforhold, der utvisning er konsekvens.

Ramme og beskyttelse. Fram til i fjor hadde også vi på Rønningen i våre grunnregler en setning om at elevene må være villige til å la seg teste for rus dersom skolen krever det. Det har vært svært nyttig i vårt arbeid med å skape en rusfri skole, fordi det

«Dersom elever ønsker det, kan de ruse seg på skolens område eller nærområde, oppbevare narkotiske stoffer på rommet, distribuere til andre elever og med retten på sin side, si nei til rustest på bakgrunn av regler om informert samtykke og personvern.»

har skapt et rom for å kunne snakke ærlig og sant om rusbruk med elevene. Mange sier at vissheten om at de *kan* bli testet, gjør det enklere å snakke sant. Det hjelper også at elevene erfarer at de ikke uten videre bortvises eller utvises, men møtes med samtale og refleksjon. De får også tilbud om hjelp og oppfølging når det er behov for det. Enkelte sier at et mulig krav om testing er argumentet de kan bruke for å takke nei til tilbud de får. Krav om rustesting kan på denne måten fungere både som en ramme og beskyttelse som gjør det enklere for elever å håndtere press.

Bortfall av verktøy. Utfordringen nå er at bortfallet av rustesting som et mulig verktøy, sammenfallende med enkeltelevs bevissthet rundt egne individuelle rettigheter, gjør det mye vanskeligere for oss å komme i posisjon til å snakke sant om det som skjer i elevmiljøet. Dersom elever ønsker det, kan de ruse seg på skolens område eller nærområde, oppbevare narkotiske stoffer på rommet, distribuere til andre elever og med retten på sin side, si nei til rustest på bakgrunn av regler om informert samtykke og personvern.

Departementet, Utdanningsdirektoratet og Datatilsynet presiserer også at et nei til rustest, ikke skal få negative konsekvenser for eleven. I praksis kan det bety at selv om vi med temmelig stor sikkerhet kan vite at det er stoff i omgang på skolen, kan verken vi eller politiet gripe inn, så fremt ikke handlingen avdekkes idet den pågår.

Det er mange tapere i denne saken, både enkeltelever som kan prøve stoff for første gang på en folkehøgskole, elever som må forholde seg til nye og ukjente praksiser og problemstillinger gjennom året, men ikke minst at et helt folkehøgskolefellesskap kan rammes.

Hjemmel. Jeg ønsker meg en hjemmel i Lov om folkehøgskoler som er like sterk og tydelig som personvernlovgivingen. En hjemmel som ikke bare gir oss rett til, men som forplikter oss til å gripe inn for å beskytte fellesskapet og enkeltelevne våre. En hjemmel som forplikter oss til å lage trygge, gode og ivaretagende skolemiljøer på folkehøgskolene.

Skolen og opplæringsloven fikk gjennom §9a aktivitetsplikt for noen år tilbake. Etter flere saker med mobbing der skolen ikke gjorde nok for å beskytte enkeltelever, kom paragrafen som forplikter skolene til å forebygge og aktivt gripe inn. Skolen skal gripe inn overfor enkeltelever som søker å ødelegge læringsmiljøet ved å, for eksempel, opptre ruset på skolen. Med forankring i §9a skal skolen sikre at den skaper et trygt og godt læringsmiljø for de andre elevene.

Forsvaret har enda tydeligere hjemmel i Forsvarsloven §10 der den som er i tjenesteplikter å la seg undersøke av lege og å gjennomgå andre undersøkelser og prøver som Forsvaret mener er nødvendige for å kunne avgjøre om de er skikket til tjeneste.

Lov om Folkehøgskole gir oss ingen tydelig hjemmel for å skape trygge, gode og ivaretagende læringsmiljøer på folkehøgskolene. Dette til tross for at vi ikke bare er en skole som opererer fra åtte til fire, men som er et hjem for våre elever tjuefire timer i døgnet i ni måneder. Når folkehøgskoleloven omtaler læringsmiljøet, sier loven at styret har ansvaret for at det fysiske og psykiske arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til elevenes helse, sikkerhet og velferd, og regulerer videre først og fremst HMS-relaterte problemstillinger, som lyse og sikre lokaler etc. Men folkehøgskolene står

Foto: Shutterstock

«Lov om Folkehøyskole gir oss ingen tydelig hjemmel for å skape trygge, gode og ivaretagende læringsmiljøer på folkehøgskolene.»

<< mer enn noen gang overfor utfordringer med psykisk helse og rusproblematikk. Vi jobber med svært mange elever som trenger trygge og gode rammer, som trenger omsorg og å bli møtt med en gigantisk bølge med kjærlighet (EGBmK). Enkelte elever kan ødelegge for dette uten at vi har nødvendig hjemmel til å gripe inn. I samtale med både politiet og myndigheter er det dette som er refrenget, ingen av dem kan foreta seg noe – uten en lovhjemmel.

Pandemikull. Vi er på vei ut av en pandemi. NRK skrev for litt siden om utesteder som flommer over av uerfarne unge. Tre årskull er fulle på byen for første gang – samtidig. Fra grunnskole og videregående rapporteres det om ungdomsgrupper som har mistet to verdifulle år av sin sosiale trening. UNG2022-rapporten forteller oss at mange nå vil ta igjen det tapte, og engasjement er satt på pause. Samtidig skriver NRK om frykten for at politiets innskjerpede praksis og reduserte ressursbruk

i saker med mindre kvantum narkotika nå fører til økt misbruk blant unge.

Vi ønsker å lage et trygt, godt og ivaretagende folkehøgskolefelleskap, også i en tid da ungdommene våre i enda større grad ser ut til å skulle ta igjen det de har mistet gjennom pandemitiden. Vi trenger verktøy for å ivareta de elevene som trenger det og de som trenger å utfordres på å ta ansvar for andre og fellesskapet. De aller fleste elevene er et sted midt mellom disse ytterpunktene. De må også forstå hvorfor vi handler, og hvorfor vi eventuelt ikke handler – fordi vi ikke har mulighet til å det.

Usikker. Jeg er likevel usikker på om rustesting skal være et slikt verktøy framover. Det er fordi jeg er usikker på om folkehøgskolenes praksis er god nok på dette feltet. Men slik rammebetingelsene våre er i dag, er jeg også usikker på om vi klarer å lage en rusfri skole framover – særlig med tanke på den delen av rus som handler om narkotiske stoffer. Vi

trenger verktøy og vi trenger lovhjemler.

Jeg ønsker meg nå en prosess der verdiene og de positive mulighetene som ligger i ivaretagelse og vekst gjennom felleskapene, blir løftet fram og får en likeverdig status som de individuelle rettighetene. En prosess som fører til at vi som jobber for utvikling og vekst for unge mennesker, kan forankre arbeidet vårt i rammebetingelser som sikrer oss verktøy som er relevante i den tiden vi står i. Vi kan løfte saken til diskusjoner i våre fora, vi kan drøfte våre praksiser på de ulike skolene, og vi kan lære av hverandre, men jeg mener at det som virkelig må til er lovhjemler for å kunne skape trygge og gode læringsmiljøer.

Dilemma. Hvem skal vi ta mest hensyn til? Er det de individuelle personvernrettighetene til enkeltelever som ikke skal testes, eller er det rettighetene til elever og skolemiljø som trenger beskyttelse mot destruktive og negative handlinger på folkehøgskolen? Jeg mener vi har en plikt til å beskytte og en plikt til å skape et trygt, godt og ivaretagende folkehøgskolemiljø.

Folkehøgskolerådet, NKE, IKF, FHF, IF, NOU-utvalget – tar dere ballen? •

Lenker:

Utdanningsdirektoratets presisering av rustesting (22.01.2022): <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/skole-og-opplaring/rustesting-av-elever/>
Departementets presisering av rustesting i brev til Folkehøgskolerådet (24.01.2022): <https://www.wis.no/irishle/222454/>
Datatilsynet om kontroll av elever: <https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/skole-barn-unge/skulens-kontroll-av-elevar/?fbclid=IwAR1bGJbSOIUf0IHQHL4h2mpgm6sIKLejBW9IY1ehy9B-hmI2O4ge6fSzilu0>
Politiet med presisering av egne retningslinjer – april 2021: <https://www.nrk.no/norge/riksadvokaten-vil-ha-full-gjennomgang-av-ransaking-i-narkotika-saker-1.15454197>
NRK: Færre unge får tilbud om ruskontrakt – frykter mer misbruk: https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/faerre-ungdommer-blir-tilbudt-ruskontrakt-1.15915437?#=_

Illustrasjon: Karoline H. Sodal

Hvordan forholder skolene seg til rus?

Vi har spurt fire rektorer om å dele noen tanker om skolenes holdninger og praksis med alkohol og rusproblematikk. Følgende spørsmål ville vi at rektorene skulle svare på:

1. Hva er skolens holdning til alkohol og rus? Hvilke regler gjelder?
2. Underviser dere om temaet og/eller har dere noen arenaer der dere drøfter skolens holdning og praksis?
3. Hvilke erfaringer har dere gjort om hva som fungerer, eventuelt ikke fungerer i praktiseringen av reglementet?

Av Marie Wiland,
rådgiver skoleutvikling

Anne Apesland

Rektor, Grenland

1. Vi har nulltoleranse for bruk av alkohol/rus på skolen. Det står klart skrevet i vårt reglement. Elevene får tilsendt reglementet ved opptak.

2. Reglene gjennomgås ved skolestart og drøftes i korridorsamlinger. Vi har også 1-2 lørdagsseminar om dette temaet i skoleåret.

3. Dette er et felt vi har jobbet mye med i en årrekke. Vi har blitt trygge på at jo klarere vi er på reglene, desto lettere er det for elevene å forholde seg til dem og for oss å håndheve dem.

Vi ser at mange elever opplever det veldig positivt å slippe drikkepress og erfarer at det går an å ha det gøy uten rus.

Vi har jobbet mye med holdningsskapende arbeid mot stipendiatene. Det å spille på lag med dem på dette feltet mener vi er en suksessfaktor. •

Hildegunn Gjesdal Tennebø

Rektor, Nordfjord

1. Vi har ein konsekvent og streng praksis, der alkohol aldri er tillatt på skulen sitt område, og heller ikkje på turar i inn-og utland. Det er ikkje tillate å oppholde seg på skulen sitt område om ein er rusa. Ved mistanke om bruk av narkotiske stoff vil politiet bli kobla inn.

I saker der det er brot på reglane vil eit disiplinærråd bestående av rektor og elevrepresentant, evt. også ein annan tilsett, tre saman. Ein diskuterer då kva evt. sanksjon ein skal sette i verk. Det kan vere bortvising for ein periode.

Systemet vårt er basert på tillit, og vi testar aldri elevar. Det trur eg er ein fordel med tanke på at vi då unngår å få «politifunksjon», og ansvaret for å skape eit rusfritt miljø vert alle sitt. Svakheta er at ting kan gå under radaren. •

2. Alle elevar får eit skriv før skulestart der vi gjer rede for vår haldning til rus og kva forventningar vi har til elevar som startar hos oss. I tillegg vert det orientert om, og gitt rom for spørsmål, ved starten av året. Vi har også fast inne eit laurdagsseminar om rusbruk.

3. Dette har fungert veldig bra hos oss. Mange elevar takkar oss på slutten av året for at vi har halde ei så streng linje, og for ein del har det å vere i eit rusfritt ungdomsmiljø vore ei positiv overrasking.

Vi har generelt hatt svært få saker knytt til rusbruk, det kan gå år mellom kvar gong dette skjer. Vi veit sjølvsagt ikkje alt om kva som skjer i løpet av eit år. Med tanke på kor gjennom-siktig slike internatmiljø er, så skal det likevel litt til om ikkje slikt kjem oss som jobbar her for øyre. Å bu i ei lita bygd utan andre utestader enn hotellkjellaren gjer det nok betydeleg lettare å gjennomføre eit så rusfritt miljø som mogleg enn om ein har skule midt i ein by. •

Frode Mikal Nilssen

Rektor, Hurdal Verk

1. Skolens regler om rus står i vår Miljøavtale som elevene signerer på ved opptak. Der står det at «All bruk og oppbevaring av rusmidler er forbudt». Vi har nulltoleranse for bruk av rusmidler så lenge man er på skolen eller ikke har permisjon. Hurdal kommune er alkoholfri sone for skolens elever også i permisjon.

2. Vi gjennomgår reglene ved skolestart, og avklarer alle muligheter for misforståelser av reglene. Vi pleier å ha et lørdagsseminar om alkohol og rusmidler og et seminar om doping i løpet av året. Ellers har vi ikke så stort

fokus på temaet. Vårt mål er først og fremst at elevene skal få *erfare* et rusfritt miljø i et år. For ganske mange har alkohol blitt en naturlig ingrediens for å kunne ha det skikkelig gøy, og å kunne åpne seg. Det kan høres ut som en klisje, men vi ønsker at elevene skal få selvtillit til å slippe seg løs, og trygghet til å dele av seg selv, uten å støtte seg på rusmidler.

3. I retningslinjene for brudd på miljøavtalen står det om bruk og oppbevaring av alkohol: 1. gang bortvisning inntil 6 undervisningsdager. 2. gang utvisning. Bruk og oppbevaring av narkotika (her menes også bruk av

>>

<<

narkotiske stoffer i skolens ferier og fridager, selv om det foregår utenfor skolen.) 1. gang utvisning.

Vi har som regel noen alkoholsaker i løpet av året, ofte ganske tidlig på høsten. Disse løses i et forenklet disiplinærråd og fører som regel til 1-3 dager bortvisning. Elevene erfarer tidlig at vi tar reglene våre på alvor, og utfallet er som regel positivt, både for de det gjelder, og for miljøet resten av skoleåret.

Flere av våre elever sier at de valgte

Hurdal Verk blant annet fordi de ønsket et rusfritt miljø. Dette gjelder både kristne og ikke-kristne elever. I samtaler med elever og i spørreundersøkelser hører vi svært sjelden noen si at de skulle ønske at vi hadde andre regler. Også de som i utgangspunktet var skeptiske sier at de at de er glade for at reglene er strenge rundt alkohol, fordi de har erfart at det er veldig bra for miljøet og skaper en trygghet for alle. •

Andreas Granerud

Rektor, Alta

1. Alta folkehøgskole skal være en rusfri skole. Ulovlig rusmidler er naturligvis ikke akseptabelt. Elevene har ikke lov til å nyte alkohol på tunet eller på skolens område. Om de drikker alkoholholdige drikker, må de være utenfor dette området, og de har ikke lov til å komme tilbake til skolen før de er helt rusfrie. Dette gjelder hele skoleåret, uavhengig om det er ferie eller vanlig skole. Om noen bryter reglementet, vil dette få konsekvenser i form av skriftlig advarsel, bortvisning eller i verste fall utvisning. Saken tas da opp i disiplinærråd bestående av rektor, internatleder og aktuell linjefagslærer som vurderer sakens alvorlighetsgrad.

2. Man kan argumentere for at dette er vel strengt overfor voksne elever, men vi mener at dette er det beste for å skape et godt skolemiljø der alle kan ha det bra og trives. Ikke alle elever har gode opplevelser med rus før de begynner på folkehøgskole. I tillegg er sannsynligheten for at noen går over egne og andres grenser større om alkohol er inne i bildet. Når vi i tillegg bor så tett som vi gjør

på folkehøgskole, mener vi at dette blir ekstra viktig. Vi ønsker at elevene skal få dette året i et rusfritt miljø, hvor de kan få bli godt kjent med hverandre uten å måtte forholde seg til rusmidler. Vi snakker med elevene om temaet på morgensamling i starten av året, samtidig som vi går igjennom skolens reglement. Det blir også tatt opp noen ganger i løpet av året.

3. Vi har gode erfaringer med å snakke med elevene om hvorfor reglementet er slik det er. Det er lettere for oss alle å respektere regler vi forstår og som oppleves å komme andre til gode. Vi har ingen form for rutinemessig sjekk av elever, så når det oppstår saker, så er det som oftest fordi noen har drukket alkohol foran flere andre elever, eller spurt andre om å bli med. Det har hendt at medelever har meldt fra til ansatte fordi de selv ikke ønsker at dette skal være en del av skoleåret deres. Når vi har hatt alkoholsaker, har vi også tatt opp med hele elevgruppa at vi er klar over det om har hendt, uten at vi nevner enkeltpersoner. Vi tror det er forebyggende for elevene at de vet at vi faktisk følger litt med og er opptatt av at alle bidrar til fellesskapet. Vi ønsker ikke å moralisere overfor elevene, men heller ansvarliggjøre hverandre til å ta gode valg slik at alle skal få et best mulig folkehøgskoleår. •

Foto: Geir Ertzgaard

Kjell Andreas Westby:

– Vi må være faglig gode på en annen måte

Mange blir i jobb i folkehøgskolen tre, fire, fem år, så forsvinner de til andre beitemarker. Kjell Andreas Westby (49), barnevernspedagogen og musikkprodusenten fra Stavanger, er inne i sitt tolvte år som lærer på Musikkproduksjon på Solborg folkehøgskole. Spørsmålet er: Hvorfor har han blitt i samme jobb i 11 år?

Av Geir Ertzgaard,

assisterende rektor på Svalbard folkehøgskole

Jeg tror jeg har blitt så lenge, og fremdeles tenker at jeg skal være lenge, fordi folkehøgskolen gir så mange muligheter som jeg ønsker å benytte. For meg handler det om at jeg får lov til å bruke meg selv rent faglig, samtidig som det ligger motivasjon i at det hele veien er muligheter for å skape nye ting. Men det viktigste er at det kommer nye elever hvert år, som for meg betyr at et det er et helt nytt år hvert eneste år. Det blir egentlig aldri repetisjon,

fordi elevene som kommer kommer med sine historier og sine liv.

Krevende

– Du nevner de frie rammene. Du synes ikke at det blir vanskelig å velge hva du skal gjøre med det?

– Jo, det er vel akkurat den friheten i folkehøgskolen som gjør det så utrolig vanskelig å være lærer. Jeg lever i det spennende ved at det er en ekstremt vanskelig og krev-

>>

<<

ende jobb. Det er så fritt at det er vanskelig å lage en struktur som rammer inn det du vil få til. Vi tar inn alle, og du skal skape noe for ekstremt talentfulle folk og for folk som egentlig bare er interessert i å ha en plass å være. Jeg konkluderer hvert år med at jeg alltid mislykkes. Men så har jeg likevel hatt gode søkertall, og så kommer det solskinnshistorier som viser at man lykkes med menneskene eller med musikken. Men jeg føler at jeg mislykkes mer enn jeg lykkes, og da lever du så i spenn da. Det er kanskje derfor jeg liker å være i folkehøgskolen, fordi jeg ikke blir mett. Det er en mer spennende jobb enn alle andre jobber jeg har hatt har.

– *Hvorfor mislykkes du?*

– Jeg har noen ideer om at linja skal holde en høy faglig kvalitet. Noen dager og noen uker har den det, og så er det andre uker hvor det bare er rot. Jeg prøver å finne en struktur, men klarer det ikke helt. Kanskje har jeg for store ambisjoner, enten på vegne av elever eller meg selv.

Faglig gode

– *Det som er interessant her, er jo at at når du snakker om å lykkes, så snakker du om det faglige – om å få til ting skikkelig og sånt. Men er faget i folkehøgskolen så viktig?*

– Ja, jeg synes det, og mener at her ligger problemet til folkehøgskolen: At faget mange ganger blir mindre viktig eller oppleves mindre viktig. Jeg tror at skal folkehøgskolen være bra også i framtida, må vi også være faglig gode. Men vi må være faglig gode på en annen måte enn de andre fag-institusjonene.

– *Har du noen ide om hvordan man kan være det på en annen måte da?*

– At det ikke er karakterer, gjør at vi kan være faglige på en annen måte. Elevenes suksess blir ikke målt i flinkhet. Jeg tror det viktigste er at vi fremdeles er gode i møte med menneskene og tar vare på menneskene som kommer til oss. Men jeg tror vi kan gjøre begge deler. Det

skal være rom for å være de menneskene de er når de kommer, og så skal det likevel være en så faglig bra kvalitet at de flinkeste både får ny kunnskap og nye utfordringer og opplever et stimulerende miljø til å bli bedre rent faglig da. Men hvordan vi kan gjøre det?

«Mislykkes»

– Jeg jobber med det hvert år, og det er kanskje derfor jeg føler jeg mislykkes – fordi jeg ikke klarer å finne nøkkelen. Jeg hadde en elev som i ettertid har slått gjennom, men egentlig hadde et totalt «mislykket» Solborg-prosjekt. Eleven lagde ikke en sang hele året, men trengte det året i livet sitt, og jeg tror det året ble steg videre i livet, selv om det aldri ble vellykket på musikkfronten. Først flere år senere begynte eleven å gjøre de store festivalene. Vi har aldri fått noe cred for det, men jeg vet at året hos oss ble en arena til å være seg selv med hele galskapen sin. Som lærer følte du at du mislykkes, men kanskje lyktes du likevel?

– *Jeg syns du sier noe fint her. Det kan skje både en faglig utvikling og en personlig utvikling. Det er det som skjer mellom deg som lærer og eleven som du opplever at du ikke lykkes med, men som du likevel har vært med å ta et steg videre.*

Verdenstoppen.

– Absolutt. Vi kan skape en arena som gjør at elevene får lyst til å jobbe sammen om musikk på sine premisser. Men det skal være kvalitet over det. I Barcelona besøker vi ikke et hvilket som helst studio, vi spiller inn musikk i det studioet Shakira bruker – helt i verdenstoppen. Vi skal tilby en blanding av øverste hylle, men begynner i kjelleren.

– Det er en blanding av å gi elevene det beste, men å skape en plattform og et miljø hvor de kan være så trygge at de kan finne sin vei eller sin motivasjon. En elev var knallbra til å synge, skrev kjempefine låter, men fant

ikke helt nøkkelen – var lei av musikk etter etter videregående. Etter tre uker med maling på kunstlinja kommer eleven tilbake og er plutselig superinspirert til å begynne med musikk igjen. Vi har rom nok til å la eleven skape sin egen hverdag og samtidig tilby nok kvalitet og utfordringer til at de blir inspirert eller får kunnskap med på veien.

– Du har 25 plattformer du skal bygge på, så det føles som et håpløst prosjekt, og så føles det som et ganske kult prosjekt de gangene du lykkes. Jeg opplever at mange andre skoler enn folkehøgskolen bare bygger på en mal: Her starter vi, her ender vi. Det er slike ting jeg ønsker å unngå.

Små steg.

– *Du fremhever det menneskelig unike, men også rommet. Du skal selv bygge rammene, og det finnes egentlig ikke en fasit. Det er du som skal forme dette miljøet som ting skapes i, og så må du gjøre det nytt hvert år. Men hvordan skaper du disse rammene da? Når du må gjøre det selv? Har du en pedagogisk filosofi.*

– Ja, det handler for meg om at hver elev skal ta de små steg i livet, som eleven jeg syns skriver de kuleste låtene og synger kulest, med tekster som får meg til å gråte. Livet nå er ikke der at du klarer å lage ferdig en låt, du har andre ting i livet. Og så klarer du ikke å få til de musikk-tingene du vil, men så betyr folkehøgskolen så mye. Da blir vårt klasserom, vårt miljø og musikken bare en del av det å ta noen steg i livet. Det er kanskje unikt for folkehøgskolen, at til og med musikken og faget av og til bare blir et verktøy.

Gråter.

– *Hva er poenget med folkehøgskolen for deg?*

– Poenget er at ungdommen får lov til å komme, uten krav som er satt opp i forkant. Det er ingen mal for hva som heter å lykkes. Det er ingen mal for hva de skal oppnå dette

>>

Foto: Geir Ertzgaard

«Vi kan skape en arena som gjør at elevene får lyst til å jobbe sammen om musikk på sine premisser. Men det skal være kvalitet over det.»

Foto: Geir Ertzgaard

<< året – de skal oppnå det de selv vil. Jeg hadde ei jente som ikke hadde laget noe, ikke sunget for noen, og har hatt «sine» ting. Så hadde vi et mål, og det var å spille inn en sang i Barcelona, vi lagde et komp og sendte ned til Barcelona med beskjed om at bare produsenten skulle høre det. Da jeg er innom studioet i Barcelona, ser jeg at hun setter seg ned på en stol. Og så bare begynner hun å synge på sitt morsmål, og så kjenner jeg bare at jeg begynner å grine, og produsenten snur seg seg og sier: «hva skjer her nå?»

– Dette er øyeblikk vi drømmer om hele livet liksom. Hun synger helt fantastisk, og hun er glad og gleder seg til å sende dette til familien i hjemlandet. Men hun nekter at noen andre skal høre det. Det er sånne øyeblikk du ikke kan måle på noen ting, men jeg tenker: nå skjedde det noe stort i hennes liv, og så blir det stort i mitt liv.

Verdier.

– Vi har noe vi vil formidle, og vi har noe som vi vil peke på som kristen folkehøgskole. Kall det verdier eller hva du vil. Men igjen så er det eleven som blir sentrum. Jeg har noe jeg har lyst til å gi eller formidle av verdier som jeg synes er viktig. Men dette er ditt liv, jeg kan gi deg noe. Du kan kaste det eller du kan ta det med deg, men jeg vil møte deg med respekt samme hvem du er.

– *Hva har du å gi dem da?*

– Jeg har jo selvfølgelig noe faglig å gi dem fordi jeg er flink til noen ting. Og ikke

minst, så har jeg en erfaring som gjør at jeg kanskje ser større på ting. Jo eldre jeg blir, desto mindre har jeg å gi faglig, fordi de driver med ting som jeg ikke kan. Men jeg kan nok om alle tingene i musikkbransjen til å lage en plattform eller et rom, hvor de kan bli utfordret av meg.

Manager.

– Jeg har en elev som ikke kan lage musikk, men som er verdens hyggeligste fyr. Han er overentusiastisk på vegne av de andre. Vi finner ut at han burde blitt manager, så vi setter ham i kontakt med et selskap i byen hvor han har oppholdt seg masse hele året. Han begynner å få masse unge musikere, talentfulle folk til Solborg. Jeg kommer på vakt på kvelden og da sitter det seks musikere fra Stavanger og jobber med våre elever på Solborg. Jeg elsker det! Plutselig tar han med seg sju artister fra Stavanger opp i fotostudio hvor syv fotografer fra skolen, både elever og miljøarbeidere, får ta bilder av artister.

– *Det handler egentlig om å bare også våge å slippe elevene løs, så får det heller være om vi trækker i salaten og de gjør ting vi ikke «liker»?*

– Absolutt, og den friheten må skape det rommet til å si at ok, du trenger ikke å sitte i klasserommet, du kan stikke ned til «Capella Records» i dag, og så regner vi det som en full skoledag. Da skapes det rommet eller den plattformen eller de rammene som som gir både utfordringer og og klima for å ut-

vikle seg rent faglig, men og en trygghet til å få lov til å være seg selv da.

Lei av alt.

– *Hva var din vei inn i folkehøgskolen?*

– Jeg havnet i folkehøgskolen fordi jeg var trøtt og deprimerert og lei av alt, så jeg må ta ny jobb. Jeg måtte ha en litt roligere jobb – jeg måtte sette ned tempoet litt. Når livet mitt ble litt sånn at jeg måtte gjøre noen grep i min egen livssituasjon, så dukker det opp en 40% stilling på Solborg som ganske raskt ble til 100%.

– Jeg er utdannet barnevernspedagog og har jobbet i ungdomspsykiatri og institusjoner med ungdommer i mange år. Og så

har jeg samtidig jobbet veldig mye med musikk i mitt eget studio og produsert mye plater. Det ble for mye på et tidspunkt. Da dukket det opp en liten jobb i folkehøgskolen i Stavanger, og jeg har tenkt at skulle jeg hatt en fast jobb, så hadde folkehøgskole vært en spennende plass da. Man kan bruke seg selv på en litt annen måte enn det man kan i et annet skolesystem, og det tiltrakk meg.

Snakk ærlig!

– *Du har en tatovering på overarmen med et pisces-symbol. Det viser jo at du er jo litt på samme bølgelengde som kidza, men også at at troen betyr en del for deg.*

– Jeg hørte en tale for noen år siden med

Egil Svartdal, og husker to ting av det han sa: «Snakk ærlig om livet, og snakk ærlig om Gud.» Spesielt i folkehøgskolen har jeg et mål om at elevene skal kjenne meg som den jeg er, at jeg skal snakke ærlig om ting. Jeg prøver å vise hvem jeg er til menneskene rundt meg, for jeg har det best når folk ser meg og vet hvem jeg er. Den skattekista jeg tror på, er faktisk virkelig hele livet. Elevene skal oppleve at vi ikke driver skuespill, men at de får ekte vare.

Trygghet.

– *Har du noen pedagogiske inspirasjonskilder?*

– Ja, jeg hadde en kollega som het Fred

som gikk bort for flere år siden. Til dags dato har jeg ham som et stort forbilde. Han hadde den ærligheten jeg snakker om, han kunne både sette rammer og være ærlig med ungdommene, men han brydde seg ekstremt. Han kunne bli nærmest truet av noen av disse barna i barnevernet, men i neste øyeblikk satte de seg på fanget hans og gråt. Han var på en måte hele tryggheten deres samtidig. Hver dag opplevde jeg at han først og fremst var genuint og enormt opptatt av at de skulle få det bra og ha det bra. •

Del 1 i en serie om grupper og gruppedynamikk:

– Gruppearbeid funker ofte dårlig

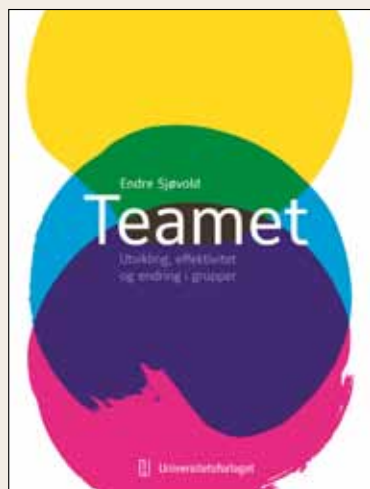

Av Tom Arne Møllerbråten

I skole og arbeidsliv kjenner vi godt til arbeidsformen gruppearbeid eller teamarbeid. Min erfaring er likevel at mange sitter med en del negative opplevelser fra ulike grupper de har vært med i. Stikkord for negative erfaringer kan være: ineffektivitet og sløsing med tid, manglende ansvarfølelse, skjev arbeidsfordeling, uklare maktforhold, uenigheter og konflikter. Jeg kjenner folk som sier det rett ut: «Jeg hater gruppearbeid.»

Teamet – Utvikling, effektivitet og endring i grupper

2. utgave
Endre Sjøvold
Universitetsforlaget, 2022

Bildet er selvfølgelig ikke så entydig. Noen elsker gruppearbeid. De fleste med negative erfaringer har da også erfaring med grupper som har fungert godt. Likevel får det meg til å mistenke at vi kanskje bruker gruppearbeid som arbeidsform litt for automatisk og bevisstløst, både overfor elevene og i personalet. Tenker vi at bare vi deler folk i grupper eller team, gir dem en oppgave de skal løse felles, så vil det fungere av seg selv? Det gjør det nok ikke. Det er mye som skal være på plass før det blir gode resultater av det.

Identitet i grupper. «Vi arbeider i grupper, vårt selvbilde og vår identitet er knyttet til grupper, og vi sammenligner vår sosiale posisjon med andre grupper i samfunnet»,

Endre Sjøvold

Professor ved Institutt for industriell økonomi og teknologiledelse, NTNU
Studerer teknologidrevet endring og teaminteraksjon

skriver professor Endre Sjøvold i forordet til boken *Teamet – utvikling, effektivitet og endring i grupper*. Nyutgivelsen er en fullstendig revisjon av boken *Teamet* fra 2005. «Det er gjennom gruppen vi utvikler oss som mennesker». Så la oss tenke stort om grupper og gruppearbeid.

Sjøvolds bok på over 400 sider må vel sies å være en slags gruppearbeidets bibel. Den er for omfattende og god til bare å få én artikkel i *steg*, så vi vil komme tilbake til den ved flere anledninger i de neste numrene. Selv har jeg glede av å jobbe spesielt med gruppeprosesser og gruppedynamikk med stippegruppa på Sagavoll og i noen av klassene, og denne boken har gitt meg gode verktøy og innspill. Sjøvold gir en god oversikt over forskning på området.

Ulike formål. Nå kan det jo være ulike formål med gruppearbeid. En klasse skal jobbe i grupper for å skape variasjon i undervisningen. En arbeidsplass kan ønske at personalet jobber i grupper for på den måten å skape et bedre fellesskap og samhold. Da har gruppen en viktig sosial funksjon, og kanskje god stemning i gruppen vil være et mål i seg selv. Men hvis gruppens mål først og fremst

er å skape bedre resultater for bedriften, er det effekten på resultatet som teller. Presterer grupper bedre sammen enn summen av enkeltmedlemmenes bidrag? Hva får en gruppe til å yte bedre enn om hver enkelt hadde jobbet individuelt med oppgavene? Her viser for eksempel forskning at god stemning ikke nødvendigvis er den faktoren som skaper de beste resultatene, men tvert imot kan være hemmende. Det betyr ikke at relasjonene innad i gruppa ikke er viktige, men at flere andre funksjoner må være til stede samtidig.

Sosial fasilitering. Forskning viser at mennesker kan yte både bedre og dårligere sammen med andre. Det første kalles *sosial fasilitering* på fagspråket og går ut på at mennesker yter bedre når andre er til stede. «Når andre er til stede, kler vi raskere på oss, spiser fortere, trener mer intenst.» For grupper

«Presterer grupper bedre sammen enn summen av enkeltmedlemmenes bidrag? Hva får en gruppe til å yte bedre enn om hver enkelt hadde jobbet individuelt med oppgavene?»

viser dette seg når «oppgavene er enkle, godt innlært og kan løses nærmest instinktivt». Hvis oppgavene er komplekse, skjer det ikke. Andre har pekt på at vi yter mer når «vi blir evaluert av andre» og når vi spiller «den rollen vi tror situasjonen krever», som en skuespiller på en scene. Det kan se ut til at blir oppgaven som skal utføres for kompleks, presterer vi dårligere med andre til stede.

Brainstorming. En typisk gruppeoppgave når vi skal skape noe og være kreative er *brainstorming*. Jeg vet ikke hvor mange ganger jeg

har vært med på det i ulike grupper. Men hvorfor gjør vi det ofte på den måten? Spørsmålet er like mye til meg selv som til andre. «Det ser ut til å eksistere en grunnleggende tro på at vi evner å være mer kreative i grupper enn alene», skriver Sjøvold. Og fortsetter: «Imidlertid viste det seg tidlig at antallet ideer i en slik brainstormingsgruppe sjelden oversteg det individer presterte når de satt for seg selv. Det ser faktisk ut som at når vi får sitte alene, produserer vi omtrent dobbelt så mange ideer som når vi sitter sammen i en gruppe.»

En mulig forklaring på dette er at vi kanskje

<< «Tenker vi at bare vi deler personalet i grupper eller team, gir dem en oppgave de skal løse felles, så vil det fungere av seg selv?»>

bruker mye tid i en gruppe til å sitte å vente på hverandre. Ineffektiviteten i grupper er nok en av de viktigste erfaringene vi sitter med når vi ender på en negativ beskrivelse av gruppearbeid. Det er et kjent fenomen at grupper ofte ikke får utnyttet sitt fulle potensiale (som er summen av kompetanse, erfaring og ferdigheter til alle i gruppen), men at det gruppen får til, er et svakere resultat enn man skulle forvente. Jeg har også registrert at mennesker tenker i ulikt tempo, og at det lett blir litt turbulens mellom dem som tenker fort og ønsker høyt tempo i utføringen av oppgaven, og dem som trenger mer tid og ønsker mer drøfting før de går løs på oppgaveløsningen.

Sosial løffing. En annen grunn til at gruppens potensiale ikke nås, kalles *sosial løffing* og betyr at den enkelte bidrar mindre når hen jobber sammen med andre. Vi har rett og slett lett for å sluntre unna når ingen ser oss, når vi tenker at det ikke vil merkes eller oppdages. Individuell innsats kamufleres. Sannsynligheten for det er større jo større gruppa er, og hvis oppgavene er enkle. Jeg tror nok mange elever i det norske skolesystemet har fått ufortjent gode karakterer på et gruppearbeid fordi noen andre tok ansvar og «reddet» gruppen. Naturlig nok. «Dersom gruppen arbeider med oppgaver som krever alles maksimale bidrag, og hvor manglende individuell ytelse blir synlig [...], viser det seg at gruppemedlemmene heller tenderer til å hjelpe dem som yter mindre, slik at gruppens totale ytelse øker», skriver Sjøvold.

Spinnteorien for grupper. En gruppe som skal fungere godt og kunne overleve, må ha dekket fire behov eller funksjoner. Disse *fire grunnleggende funksjonene* må over tid også være i balanse:

- Kontroll
- Omsorg
- Avhengighet
- Opposisjon

Ordet «spinnteori» kommer av at man kan se for seg disse fire funksjonene som fire felt på en snurrebass. Jo forttere den spinner, jo forttere man hele tiden veksler mellom disse fire, desto mer balanse er det i gruppen. «Det er ikke menneskene, men det de sier og gjør, og hvordan dette oppfattes og reageres på, som er det sentrale.»

La oss se litt nærmere på hva som menes med disse fire funksjonene. «For å fungere godt, må gruppen være enig om noen kjøreregler, og medlemmene må være villige til å ta tak i det som må gjøres, uten for mye diskusjon (*avhengighet*). Gruppen må også definere sine mål, hva som skal til for å nå dem, og sanksjonere gruppens normer (*kontroll*). På den annen side er det også nødvendig at det enkelte medlem ivaretas, og at relasjonene medlemmene imellom vedlikeholdes (*omsorg*), samt at det tillates å ha en kritisk holdning til hvordan ting gjøres i dag, og hva som kan forbedres (*opposisjon*).» Så vil det variere hvilken av disse funksjonene som dominerer avhengig av situasjonen gruppen er i, men hvis én funksjon dominerer for lenge over tid, vil det gjøre gruppen sårbar.

Dominans. Slik vil dominans av én funksjon over tid påvirke gruppen:

Kontroll: En gruppe dominert av *kontroll* vil ha etablerte kjøreregler for sitt arbeid og fokus på uførelse og produksjon. Her skal resultater skapes. «Personer som viser atferd som støtter kontrollfunksjonen, kan av andre oppleves som lite fleksible og overdrevent opptatt av systematikk og 'korrekte' måter å utføre oppgaver på.» Gode ideer kan gå tapt

«Vi har rett og slett lett for å sluntre unna når ingen ser oss, når vi tenker at det ikke vil merkes eller oppdages. Individuell innsats kamufleres.»

i dette målrettede fokuset, og gruppen kan oppleves truende av andre.

Omsorg: En gruppe der *omsorg* dominerer vil oppleves vennlige, uformelle, åpne og demokratiske. «I en gruppe hvor omsorg er rådende over tid, vil verdier som fordrer individuell ytelse og måloppnåelse bli vurdert som å ha mindre betydning enn lagånd og fellesskap. Dette kan føre til beslutningsvegring.»

Opposisjon: Når *opposisjon* dominerer, kan mye tid gå med til å løse uoverensstemmelser, noe som kan hemme måloppnåelse. «Tøff, aggressiv atferd er verdsatt, og personer som viser atferd som støtter opposisjon, kan oppleve å vise intoleranse for styring og kontroll, nekte å innordne seg og uttrykke motstand mot autoriteter.»

Avhengighet: Når *avhengighet* dominerer, er oftest arbeidet klart definert og kan utføres under faste rammer. Atferden er oftest analytisk og konsentrert om oppgaveløsning. «Dersom en gruppe forblir i denne funksjonen, vil den ha en tendens til å verdsette lojalitet og disiplin over andre verdifulle egenskaper som for eksempel å vise selvstendig initiativ.»

Gruppedynamikk. En god gruppedynamikk vil lett kunne veksle mellom disse funksjonene slik at man unngår å være for lenge i den ene. I en ny gruppe vil medlemmene fordele disse funksjonene ut fra hva som passer den enkelte best. Per kan ha omsorgsrollen, Kari kan ta kontrollrollen. Men jo flere personer i gruppen som kan ha alle de fire funksjonene, jo sterkere er gruppen. «I stedet for at medlemmene i en gruppe fordeler funksjonene eller rollene seg imellom, kan man tenke seg at alle eller de fleste i gruppen er i stand til å mestre alle funksjonene, og derved bidrar med en passende handling for ethvert behov som oppstår i gruppen.» •

Vi takker Marit Asheim for innsatsen

Marit Asheim hadde sin siste arbeidsdag for IKF og NKF 22.april. Hun har jobbet for oss i 12 år og ble takket av med lunsj, gaver og taler på Folkehøgskolekontoret. Bidragene har vært mange; skoler har fått råd, det er markedsført i ulike kanaler, og folkehøgskolehistorier har blitt fortalt. Det er få på folkehøgskolekontoret som har vært på flere skoler og kjenner landskapet så godt, som Marit. Vi takker for innsatsen hos oss og ønsker lykke til videre! I august er ny informasjonsrådgiver for PR på plass. •

Andreas Melberg

Marit 2012.

Journalisten i arbeid.

Avslutningskake for Marit, 2022.

Marit 2011

Einar Øverenget:

– Vi kan ta dårlige og umoralske valg, men aldri meningsløse valg

Det var etikk, moral og dannelse som var tema for Einar Øverengets foredrag på distriktsmøtet på Sagavoll tredje påskedag. Personalet på Stavern, Grenland og Sagavoll folkehøgskoler fikk en god innføring i etisk tenkning og etiske valg. – Dannelse er en horisontal bevegelse. Det handler om å se en sak fra en annen side og å sette seg selv i en annens sted, sa Øverenget.

Av Tom Arne Møllerbråten

Professor Einar Øverenget holdt foredrag for personalet på Stavern, Grenland og Sagavoll folkehøgskoler. Foto: Tom Arne Møllerbråten

Professor Einar Øverenget er en av landets mest profilerte filosofer. Hans populærvitenskapelige bøker og hans opptredener både i radio og TV har gjort filosofi relevant for mange.

Dilemmaer. I 25 år har Øverenget jobbet med temaet etikk og dannelse også utenfor academia. Det handler i stor grad om å jobbe med dilemmaer, sier han. Grunninnsikten i etikken er at å løse ett problem, kan skape et nytt. Vi kunne løst koronasituasjonen lett ved å isolere alle i hele Norge, men det hadde kanskje skapt en mye verre situasjon. Vi kunne også løst ulykkesstatistikken i trafikken ved å

«Når vi leder andre, vil vi fort merke at moralisering virker dårlig. Den avstedkommer motstand. Vi bør heller søke å lede gjennom etisk lederskap.»

plombere alle bilene til å gå i 5 km/t, men ville det vært et godt samfunn? Vi kan skape et helt trygt samfunn, men kanskje ikke det ville vært et bra samfunn å bo i?

Øverenget starter som så mange filosofer i Hellas. Allerede 400 år før Kristus begynte grekerne å stille spørsmålet: Hva er et godt samfunn? Aristoteles svarte at det var et samfunn der folk kunne leve gode liv. Men hva er et godt liv? Vi må kjenne egenarten til et menneske for å kunne svare på det, slik som håndverkeren må kjenne egenarten til treet og glassmesteren må kjenne egenarten til glasset for å kunne gjøre en god jobb med det.

Autonomt. Når dyr får dekket sine behov, blir de fornøyde. Annerledes da med mennesket. Når vi får dekket våre behov, blir vi misfornøyde, sier Øverenget. Menneskene kan styre sine behov. Egenarten til menneskene er at vi har sjel. Derfor er forskjellen mellom dyr og mennesker at mens dyrene går rett fra behov til tilfredsstillelse av behov, har mennesket et valg om hvilken atferd de bør velge. Mennesket har frihet til å velge. Vi sier at mennesket er autonomt. Dette er en hverdagslig innsikt, sier Øverenget. Vi er i stand til å styre oss selv. Dette har med dannelse å gjøre.

Frihet er retten til å bestemme over seg selv, ikke til å gjøre hva vi vil. Dette henger sammen med menneskets verdighet. I den gresk-kristne tradisjonen har mennesket en egenverdi, i motsetning til en nytteverdi. Kant formulerte at ethvert menneske er et mål i seg selv og ikke kan begrenses til et middel for andre.

Meningsgivende. – Mennesker kan ta rare valg, uforståelige valg, onde valg, dårlige valg, men de tar aldri meningsløse valg, sier Øverenget. – Terrorister, for eksempel,

tar ekstremt meningsgivende valg. Ekstremisme gir mening. Alle våre valg vil oppleves meningsgivende for oss, selv om det ikke oppleves slik av andre.

Vi kan styres innenfra eller utenfra (gjennom lover eller normer). Her gir Øverenget et eksempel: Tre personer kommer ut av en butikk og har ikke stjålet noen ting. Samme handling, men de hadde ulike begrunnelser. A stjal ikke fordi det var kameraer i butikken. B stjal ikke fordi det var forbudt. Mens C stjal ikke fordi han mente det er feil å stjele.

Juss, moral og etikk. Vi må skille mellom juss og etikk, påpeker Øverenget. Jussen skiller mellom hva som er lovlig og ulovlig. Du kan gjøre noe som er lovlig, men likevel etisk tvilsomt. Hvis politikerne hadde gjort dette i pendlerboligsakene, hadde de forstått at selv om de ikke gjorde noe ulovlig, gjorde de likevel noe som ikke var godt, sier Øverenget. I etikken skiller vi mellom det som vekker tillit og det som ikke vekker tillit.

Men vi må også skille mellom moral og etikk. *Moral* er noe du har. Det er dine oppfatninger om rett og galt. Det betyr ikke at din moral dermed er god. Du kan ha en dårlig moral, ifølge Øverenget. Din moraloppfatning har du indirekte lært av gjennom de relasjoner du står i. Den er styrt av konformitet og følelser. *Etikk* er noe du gjør. Her kobler du inn rasjonaliteten og begrunner hvorfor du mener noe er rett eller galt.

Etisk lederskap. Når vi leder andre, vil vi fort merke at moralisering virker dårlig. Den avstedkommer motstand. Vi bør heller søke å lede gjennom etisk lederskap. Her er det saklig begrunnelse av dine valg som gjelder. Vi tar mellom to og ti tusen valg i løpet av en dag. De fleste valgene tenker vi ikke over en gang. Det er derfor stor sjanse for at vi

>>

«Vi kan skape et helt trygt samfunn, men kanskje ikke det ville vært et bra samfunn å bo i?»

Einar Øverenget heiste noen røde flagg for forsamlingen. Foto: Tom Arne Møllerbråten

Gunnar Kjevevud og Eli-Anne Torp. Gunnar kom til Danvik som 22-åring og var lærer i en rekke år fra 1974 og utover.

Helge Monrad Haaland, tidligere rektor, sammen med lærer Ove Ingvaldstad. Begge var sentrale da Danvik la om til mediefag.

Borgny Andersen og Marit Nilsen drev Danvikringen i mange år. Her sammen med Margot Espeland. Alle med lang fartstid på Danvik.

Danvikringen – tradisjonsbærere og bønnegruppe

følger rutine og det som er konformt i den sammenhengen vi er i og ender opp med å ta feil valg.

Røde flagg. Øverenget heiser noen røde flagg vi bør være oppmerksomme på når valg begrunnes. Ikke alle valg er gode, og heller ikke alle begrunnelser er gode. Det er særlig fire begrunnelser som får rødt flagg:

LOV. At noe er lov/ikke ulovlig, betyr ikke at det er rett å gjøre det. Det kan være helt lovlig, men likevel veldig feil. Øverenget nevner utroskap som eksempel på dette.

FØLELSER. Her handler det om å appellere til følelser. Vi legger da vekten på hva vi liker og ikke liker, hvem vi liker og ikke liker. Følelsene våre kan lett få oss til å gjøre etisk feil valg. Hvis vi behandler folk ulikt fordi vi liker den ene og ikke den andre, vil det være en svært dårlig begrunnelse.

RUTINE. Dette er regler vi har, er glad i og har overtatt av andre, men mangler gode begrunnelser for. Øverenget trekker frem et eksempel fra eget liv da han jobbet i en

barnehage. Der var det forbudt for barna å ha på seg handsker, men ingen visste hvorfor. Det var bare slik. En hendelse 15 år tidligere var årsaken, men den ga på ingen måte en god begrunnelse for hvorfor regelen fortsatt var slik i dag.

ALLE ANDRE. Alle foreldre opplever å bli konfrontert med begrunnelsen at alle andre gjør det eller får lov til det. En dårlig begrunnelse, mener Øverenget.

Likhetsprinsippet. Hva er så en god begrunnelse? Likhetsprinsippet, svarer Øverenget. Det går ut på at like tilfeller skal behandles likt. Og relevante forskjellige tilfeller skal behandles forskjellig. Det betyr at forskjellsbehandling er nødvendig.

Vi står daglig i etiske dilemmaer ved våre folkehøgskoler. Å bedrive etisk lederskap er både spennende og krevende, men passer godt med dannelsesstenkingen i folkehøgskolen. Undertegnede ble inspirert til å øke den etiske refleksjonen til både elever og ansatte i skolehverdagen. •

Av Tore Seierstad,
tidligere rektor på Danvik folkehøgskole

De kristne folkehøgskolene hadde i mange år egne venneringer på studiesteder og i byer. Her kunne tidligere elever og ansatte treffes for å dele nytt og møte hverandre. Litt som Facebook i dag. Nå er det ikke mange slike skoleringer igjen, men Danvikringen i Drammen lever i beste velgående, dog i en litt ny funksjon.

Nå er det tidligere ansatte, tidligere tillitsvalgte, noen elever og andre venner av skolen, oftest rundt 20-25 personer, som møtes tre ganger i året.

På Danvik var det Marit Nielsen og Borgny Andersen, begge IKV-ansatte, som holdt tradisjonen ved like fra 1990-tallet og utover. Da jeg kom til Danvik som rektor i 2003, ble jeg raskt invitert med i Danvikringen og fikk snart ansvaret. Gruppen har sakte, men sikkert vokst og funnet sin nye form.

Marit Nielsen forteller at hensikten med Danvikringen er å møte kolleger fra de mer enn 30 årene hun arbeidet på Danvik, i tillegg til at det er fint å høre nytt fra skolen. Elevantall, sosialt liv og alt som skjer på Danvik er jo interessant, fortsetter hun. Marit forteller videre at skolen på mange måter ble som en del av familien da hun arbeidet her.

Vi er til stede på møtet i februar 2022, og rektor Hege Norøm deltar som vanlig med skolenytt. To av dagens nyheter er at det er tatt opp akkurat like mange elever i år som på samme dato forrige år. Og så skal administrasjonsbygget fra 1960-tallet renoveres. Dette er noe Danvikringen liker å høre.

Borgny Andersen som var på kjøk-

kenet på Danvik i mer enn 30 år, forteller at samlingene i Peisestua er viktige også for henne. – Og så er vel vi litt viktige for skolen, føyer Borgny til med sin alltid friske kommentar. Og Borgny har rett. I Peisestua står en flott lysglobe i smijern. Den er en gave fra Danvik-ringen. Og rundt omkring på skolen henger vegde og malte bilder som Danvikringen har gitt. Og mer kommer. Når renoveringen er over i 2023, vil nok skolens venner bidra til utsmykningen. Og da gjerne en gave som peker på verdiene i den kristne folkehøgskolen.

På møtet i februar 2022 er Gunnar Kjevevud gjest. På 1970-tallet var han fersk lærer her. Sist han var på Danvik, var på 100-årsjubileet i 2013, og hele mannen fryder seg over å være tilbake. – Årene på Danvik er nok de beste i mitt lange lærer og rektorliv, sier Gunnar med stort engasjement.

Gunnar forteller om det vellykkede arbeidet fra 1970-tallet med ny linje for handikapidrett, friluftsliv og om samfunnsengasjement. Nye undervisningsformer ble tatt i bruk. Og med litt mer alvor forteller han om hvordan skolens ledelse vaktet over den «Rene lutherske lære». Ikke alle talere og

andaktsholdere var velkommen. Det var ei brytningstid på flere måter.

Helge Monrad Haaland er blant de 22 frammøtte i februar 2022. Du var rektoren som i 1986-88 la om til mediefag, og mange vil si at omleggingen gav Danvik nytt liv.

– For noen få år siden flytta du og kona Kjellaug fra Bergen til Vestfossen utenfor Drammen og dere ble med i Danvikringen. Hvilken betydning mener du at en litt unnselig og lite storslått «vennering» som dette har for en stor, moderne skole?

– Bønnearbeid er alltid viktig, og så er det flott igjen å kunne være så nær livet i folkehøgskolen.

– Hege, du er rektor på Danvik på 4. året. Jeg prøver meg med et litt retorisk spørsmål om verdien av å møtes på denne måten. Men forstår fort at spørsmålet er helt unødvendig.

– Klart Danvikringen er viktig, sier Hege og fortsetter. – Det blir som den 12. mann på fotballbanen. Og så gir opptatt-plakaten på døra til Peisestua meg en god anledning til å fortelle til dagens elever at skolen har noen som bryr seg om skolen, også etter at de har slutta å jobbe her.

Så er Danvikringen slutt, plakaten tas ned og elevene inntar Peisestua igjen. •

**Kropp.
Fortellingen om deg – og hva
den har med Gud å gjøre**

Erik Andreassen

Luther Forlag, 2022

God samtalestarter
om kropp og seksualitet

**Anmeldt av Filippa Hirsch Steffens & Eskil
Roos Mangrud,**

elever ved Nordfjord folkehøgskole

Denne gangen ønsket vi å utfordre noen folkehøgskole-elever til å anmelde boka *Kropp* av Erik Andreassen. Vi var spente på hvordan boka ble mottatt av ungdommer i slutten av tenårene. Så tusen takk til Filippa og Eskil, som begge går på Nordfjord folkehøgskole i år, for denne anmeldelsen.

Her er anmeldelsen:

Alle mennesker har en kropp. Kropp er noe av det mest naturlige som finnes. Likevel har veldig mange mennesker svært kompliserte forhold til kroppen. Dette gjelder også i kristne miljøer. Bibelen skriver mye om menneskekroppen, men for en ungdom i vår tid er det vanskelig å forstå. Derfor har Erik Andreassen forsøkt å hjelpe ungdommen litt. Han har skrevet boka *Kropp – og hva den har med Gud å gjøre*. Dette er en bok som har som mål å gi litt svar og råd rundt menneskekroppen med et kristent menneskesyn. Gjennom 17 kapitler går Andreassen inn på mange krevende problemstillinger knyttet til kropp, seksualitet og tro.

Å begi seg ut på oppgaven om å skrive en bok om kropp og seksualitet til et kristent publikum, er ikke en enkel jobb, og vi syns det er bra og modig at Andreassen har gjort dette. Vi opplever at dette er et tema som snakkes lite om i mange kristne miljøer, og at det er knyttet usikkerhet til disse temaene. Derfor syns vi det er bra at Andreassen har skrevet denne boka, for vi tror den vil hjelpe ungdommer til å bli mer bevisste rundt sine egne kropper og seksualitet. Boka introduserer mange temaer som vi mener det er sunt å ha tenkt litt gjennom. Andreassen har også lagt ved refleksjonsspørsmål til hvert kapittel. Derfor tror vi boka vil hjelpe å sette fokus

på og starte samtaler om kropp og seksualitet i grupper der dette kanskje ikke er så vanlig å snakke om.

Erik Andreassen starter veldig fint med å skrive om det han kaller «kroppsfortellinger». «Vårt liv er en fortelling. Og selv om alle fortellinger har mye til felles, er alle ulike. Hva slags land, kultur, familie og miljø du vokser opp i, betyr noe. Hva du så langt har hørt og erfart, har mye å si for hvordan du nå har det i og med kroppen din.» (s.15) Dette er det han kaller kroppsfortellinger. Vi syns dette er en bra å løfte fram. Det er viktig å være klar over at vi er forskjellige før man leser om og diskuterer slike temaer. Vi mener dette kanskje er det kapittelet, det første, om kroppsfortellinger, som er det beste.

Vi opplever at Andreassen skriver med et nøytralt synspunkt som ikke presenterer svar, men løfter fram emner og spørsmål. Dette syns vi er en god ting, for ungdommer trenger å tenke selv for å komme fram til gode konklusjoner. I tillegg er kristendom og seksualitet et betent tema som har skapt mange diskusjoner og splittelser i kristen-Norge de siste årene, og vi mener Andreassen trår litt varsomt i møte med enkelte temaer. Noe vi forstår veldig godt. Til syvende og sist er det bedre at Andreassen trår varsomt enn at han presenterer forenklete fasitsvar for ungdommene. Dette er jo tross alt, som sagt, betente

Nordfjord-elevene Filippa og Eskil har anmeldt boken *Kropp*.

temaer som alle har ulik historie med.

En sterk side ved boka er den direkte kommunikasjonen med leser. Ved bruk av jeg-person og personlige eksempler, er det som om Andreassen snakker til leseren. Dette syns vi er spesielt effektivt i denne sammenhengen hvor personlige og intime temaer tas opp, og vi tror en mer distansert forfatterstemme ikke hadde nådd like godt fram. Et eksempel vi vil trekke fram er historien om Caroline, en tidligere kjæreste av forfatteren, sin kroppshistorie. Caroline har en tøff kroppshistorie, og eksempelet gir en personlig side til et tema som trenger ansikt for å virkelig nå fram. Likevel er det når disse personlige eksemplene står sammen med faktabaserte argumenter, at Andreassen får tyngde.

Vi savner flere grundige eksempler med faglig belegg. Som Andreassen sier i forordet forsøker han å si hva han mener, og tatt det i betraktning, ville kanskje ikke en overvekt av personlige eksempler gjort noe. Men for det brede publikum tror vi det hjelper på troverdigheten med flere fagbegrunnede eksempler. For eksempel i avsnittet om «Hva vi føler om det vi tror andre tenker», liker vi godt at forfatteren bruker et psykologisk eksperiment som eksempel på hvor mye man overtenker med tanke på hva folk virkelig ser. Dette, i samspill med det personlige eksemplet om vennen som fikk slengt en stygg kommentar fra fotballtreneren sin, gjør at vi tror og føler oss trygge på at Andreassen vet hva han snakker om.

Ofte savner vi også at man går litt mer inn

i eksemplene. Vi synes noen av eksemplene kunne vært en mer integrert del av teksten, og dermed vært mindre overflødige. For eksempel under underoverskriften «Problemer med software og hardware», oppsummeres det med at: «Jo, det finnes fantastisk mye godt i verden ... Samtidig kan mennesker også fylle rom med kvinner og barn, og skru på dusjen med dødelig gass.» Når Andreassen hverken går inn i eksempelet eller bruker det aktivt, synes vi det virker overflødig og mer som et lettvint emosjonelt virkemiddel.

Så, passer denne boka for folkehøgskoleelever? Ved første inntrykk synes vi ikke at denne boka treffer helt målgruppen «folkehøgskoleelev». Dette handler mye om at språket er veldig muntlig og enkelt, noe som vi synes blir litt for hverdagslig for et så komplekst tema. Vi opplever også at mange av eksemplene hadde truffet oss bedre hvis vi var noen år yngre, for mange av eksemplene handler om yngre ungdommer. I den målgruppen treffer Andreassen også bedre med begrepsforklaringene, da vi føler de fleste folkehøgskoleelever kjenner til ordene som blir forklart. På den andre siden mener vi tematikken er aktuell for folk i alle aldre, også for folkehøgskoleelever, og at tankene og refleksjonene i denne boka er verdifulle uansett form. Så lenge man leser boka med forbehold om at man kanskje ikke er i den utpekte målgruppen. Boka, uansett om man leser hele eller bare bruker refleksjonsspørsmålene, er uansett et viktig tilskudd som kan være et verktøy til å løfte debatten om kropp og seksualitet i kristne miljøer.

Her er våre favoritt-sitater fra boka:

Filippa: «Du er kroppen din, og hadde ikke du hatt kroppen din, hadde ikke du vært deg» (s.32).

Eskil: «Det som for noen kun vil være teori som de raskt leser forbi, vil for andre vekke sterke minner og følelser.» (s.11). •

Manus til morgensamling

«Du och jag, Emil!»

I hvert nummer av *steg* vil en skole presentere en morgensamling. I dette nummer er det Lundheim folkehøgskole ved lærer **Synne Thunheim** som gir oss manuset til en av sine morgensamlinger for personalet.

Når et nytt skoleår står for tur i august, skal vi som skole ta imot en haug av nye elever. Det er forventningsfulle, usikre, eventyrlystne, skeptiske og spente elever. Det er elever med fysiske utfordringer og elever med psykiske utfordringer. Det er populære elever, elever som aldri har hatt venner, elever som aldri har fullført skolegangen, sosiale elever, usosiale elever, utadvendte elever og innadvendte elever. Vi får elever med store mål og elever med små mål. Noen kommer til skolen fordi de har et håp om å få sitt livs år. Andre for at de ikke kom inn på studiet, for å få venner, de ble tvunget, for å bli mer selvstendige, for å utvikle seg, for å utfordre seg, for at de søkte for gøy, for opplevelsene. Og noen kommer for å få trygghet og kjærlighet. Uansett hva som er grunnen til at de kommer til skolen, så trenger alle å bli sett og tas vare på.

De aller fleste kjenner historien om Emil i Lønneberget. En historie som handler om så mye mer enn rakkerungen Emil, men like mye er en fortelling om den trygge, gode voksne som aksepterer og ser Emil for den han er. Da Alfred møter Emil etter en tur i snekkerbua, lar han Emil alltid komme med sin historie. Alfred lytter. Når Alfred lytter til Emil, ser han etter Emils ressurser. Han lytter for å høre, ikke for å få et svar. Ikke for å forstå,

men for å hjelpe Emil med å forstå seg selv. «Du och jag, Alfred», Emils herlige oppsummering av vennskapet til han og Alfred.

Hvordan kan det hjelpe oss å ha en, eller til selv å være en Alfred når livet røyner på? En terapeut kan for mange være den som utgjør en forskjell og som hjelper å skape mening i det som har skjedd. Men alle de andre 23 timene der man ikke sitter i psykologens stol, har nesten enda større betydning. Det er i mange tilfeller en kjæreste, venn, lærer, søsken eller kollega som er der disse timene, som ser deg og kan gjøre en forskjell. De menneskene som bare *var* der da det stormet som mest, det er slike personer det er godt og viktig å ha rundt seg.

Hvorfor tas dette temaet opp her på Lundheim? Jo, nettopp fordi at alle vi som jobber på skolen, enten det er en lærer, en stipendiat, en fra internatet, kontoret eller kjøkkenet, kan være en Alfred for en elev som måtte trenge det. For på Lundheim trenger alle å bli sett. Og alle fortjener og bli sett. Alle trenger å ha noen rundt seg, som bryr seg og viser omsorg. Vi ansatte på skolen spiller en enormt stor rolle i hverdagen til elevene, større en vi aner. Og for mange kan vi bli en viktig person videre i livene deres også. En del av elevene har kanskje aldri opplevd eller

da i svært liten grad, at noen har sett dem og brydd seg om dem. Å få komme til et sted som Lundheim, med varme og omsorgsfulle personer, et inkluderende miljø og der det er rom for at vi mennesker er ulike, kan gjøre en stor forskjell på livene deres videre.

Hvert år i mai er det mange som er veldig lei seg for at skoleåret er slutt. At det som nå har vært deres livs år, er forbi, kan for noen være tøffere enn for andre. Den trygge, gode hverdagen med venner og voksne som ser

dem, bryr seg og er til stede, er nå over.

Når elevene har reist, og vi ansatte kan sette oss ned og lese gjennom årbøkene våre, er det ganske rørende å se hva vi kan bety for enkelte. At mange har hatt sitt livs år, er det mange som kan si at de fikk. Og hvem er det som spiller en viktig rolle for at dette skjer? Jo, vi ansatte på skolen. Jobben som legges ned år etter år, er like viktig hvert år. Så fortsett med det. Bry dere. Spør hvordan det går. Si hei. Si god morgen. Og selv om

du har sagt god morgen til kanskje 15 elever tidligere den morgenen, så er det like viktig å huske på nummer 16 og. For kanskje var det det som skulle til for at den eleven fikk en litt bedre start på dagen enn det den hadde i utgangspunktet. Og ikke minst; gjør det lille ekstra. Gjør den lille ekstra tingen for at hverdagen til elevene våre skal bli så god som mulig. Vis at folkehøgskolen og Lundheim er den beste plassen å komme til.

«Du och jag, Alfred, du och jag, Emil.» •

«Når Alfred lytter til Emil, ser han etter Emils ressurser.»

Foto: Shutterstock

GRRRRRRR...!!

Mumlende munk

Av Victoria Bø,
forfatter, kommunikasjons-
og markedsleder, Normisjon.

Erik Varden, katolsk biskop i Trondheim, viser oss munkens liv, kjærligheten til kallet og faren ved «å mumle» i sin nye bok, *Entering the Twofold Mystery*.

Det er sjelden å lese om livet fra en munks perspektiv. Norske Erik Varden har i mange år vært abbed i et kloster i England, men i 2019 ble han utnevnt til katolsk biskop i Trondheim. Varden er ikke bare munk og biskop, han er også forfatter av en rekke bøker. Boken *Entering the Twofold Mystery* kom ut i vår og er basert på betraktninger Varden over en årrekke delte med sine medbrødre i klosteret i England. For oss som kanskje knapt har vært i et kloster, er det spennende å lese tankegods formet rundt kallet til å leve i og for Gud.

Klosterregler. Varden selv har en klar kjærlighet til Benedikt av Numbrias klosterregel fra rundt år 530, altså skriftene som former basisen for hvordan klostervesenet er organisert i dag. Det å lese salmene som en fast del av dagens rutine og et fast mønster er for eksempel en arv fra Benedikt.

Jeg har lyst til å trekke fram et interessant kapittel Varden skriver basert på Benedikts betraktninger om munk som driver med «mumling» og «murring».

Mumling. De fleste av oss vet hva «mumling» betyr, det er en form for misnøye som ikke uttrykkes høyt eller tydelig, men som ligger som et slags skummelt lydspor hvor noen protesterer uten at en helt hører hva som sies eller hvem som snakker. Benedikt har bestemte oppfatninger om hvordan dette skal håndteres: En munk som «mumler» er alvorlig. Det må få øyeblikkelige følger, først i form av en advarsel, deretter straff.

Når vi leser dette i dag, virker muligens faren ved å «mumle» overdrevet. Vi som jobber eller har jobbet i skolen, kjenner godt til mumling blant både elever og kollegaer og hos oss selv. Men klostervesenets tankegang har en klarhet som kan gi lys til betydningen

av å unngå en slik form for kommunikasjon som mumling utgjør.

Ville sitt eget. Varden går igjennom forekomsten av «mumling» i Bibelen. Noen steder er dette i den norske oversettelsen oversatt som «klaging» eller «murring». I Det gamle testamentet «mumler» for eksempel israelittene når vannet i Mara ikke er drikkbart. Og det enda de akkurat har opplevd at Gud gjorde et under slik at de slapp tørrskodd over havet og unnslopp fienden. Mumling er et uttrykk for manglende tro. I Det nye testamentet, skriver Varden, tar mumlingen en annen form. I Lukasevangeliet er det flere tilfeller av mumling: Mennesker protesterer på at andre får like bra eller bedre behandling enn dem selv. For eksempel når fariseerne murrer og klager over at Jesus spiser med skatteinnkrever og syndere (Lukas 5, 30).

«Det å mumle er å protestere og ville sitt eget fremfor å velge friheten gjennom å gi seg selv hen til Gud. Mumlere vil ha kontroll, de klager på andre og ser ikke bjelken i sitt eget øye.»

Benedikt, skriver Varden, vil ha oss til å tenke gjennom hvordan det å mumle representerer en ekskluderende holdning. Det å mumle er å protestere og ville sitt eget fremfor å velge friheten gjennom å gi seg selv hen til Gud. Mumlere vil ha kontroll, de klager på andre og ser ikke bjelken i sitt eget øye.

Men Jesus har et helt annet perspektiv: Guds gaver er ikke forbeholdt de få. Vi er alle velkommen til de gaver Gud gir.

Lys. Vardens innsteg om mumling er verdifullt. Guds stemme er klar i sin formidling til verden: Gå derfor ut og gjør alle mennesker

til disipler i det dere døper dem til Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn.

Det er ikke noe mumlende ved Guds ord. Men vi mennesker mumler, vi vil kanskje ikke tydelig ta til motmæle, vi småsnakker oss bort fra både oppdrag og oppgaver. Så er muligens mumlingen Benedikt og Varden refererer til av et annet og mer ondsinnet slag, den mumlingen som baksnakker, som gjør opposisjon mot pålagte oppgaver, som er lat og uselvstendig.

Men det er enn annen type mumling også: nei, ikke spør meg, jeg er for ung, for gammel, for lite skolert, for ditt eller datt. Vi mumler vår protest og unnslo oss på mange måter. De som tilhører klostervesenet, har tatt andre valg. «Her er jeg med mine feil og mangler, med mitt hjerte, med mitt liv som jeg gir til deg, Herre», har den sagt som sier fra seg arv og yrke og mulighet for egen familie.

Kanskje er det noe å hente i eksempelets makt med overgivelsen og hengivelsen og tro og tillit til Gud og hans gaver også for oss som er engasjert i undervisning av unge.

Symbol. Tittelen på Vardens bok er hentet fra et dikt av Elisabeth Barrett Browning. Hun skriver om «the twofold manner» ved alt rundt oss: Hver ting er seg selv fullt ut, men samtidig et symbol for noe annet. Kanskje er munken med sin særpregede klesdrakt, og sitt uvanlige livsvalg nettopp det: et menneske, men samtidig klar tale: et synlig symbol på Guds stadige og kjærlige nærvær i verden. •

Kom dere på konsert!

Av Janne Margrethe Severinsen,
musikklærer på Sagavoll og prosjektleder i
NKF/IKF for å fremme Sang i folkehøgskolen.

Det var lørdag og barnevakta var på plass. Vi satte oss i bilen og tok veien gjennom Midt-Telemark, via Kongsberg, til fine Oslo. Massevis av folk fylte gatene, Oslo Street Food var stappfull av sultne og glade mennesker, og stemningen var spesiell.

Sammen igjen. Det var lenge siden sist vi hadde opplevd en avslappet stemning ute blant folk. Altfor lenge siden sist vi så folk uten maske. Datoen viste 25. september 2021 og Erna hadde sagt at vi kunne droppe meteren. Nå var vi klare for Spektrum og Trygve Skaug. Vi skulle kjenne musikken på kroppen, i nuet, levende og sammen med andre igjen. Endelig konsert!

Første konsert. Jeg har gått på utallige konserter i mitt snart 40 år lange liv. Jeg kan vel ærlig si at konsertkondisen min absolutt er bedre enn min fysiske kondis. Fra så lenge jeg kan huske har jeg hatt stor glede av å gå på konserter. Min første store konsert-

opplevelse var i 1997 da min snille pappa tok meg og mine tre venninner med på Celine Dion i Spektrum. Litt av en opplevelse for fire tenåringer fra Vennesla. Dion var stor på denne tida, det var «my heart will go on» og stor begeistring på vei hjem på natta der.

Så har det altså blitt massevis av konserter etter det. Stevie Wonder i regnvær på Romsdalsmuseet i 2004, men også i New York med musikklassen på tur i 2015. Alicia Keys i regnvær på Quartfestivalen, men også på gulvet i Spektrum uten å se, og på mange meters avstand i Prudential Center i New Jersey (også det sammen med mine kjære elever). Jonas Alaska og BeadyBelle på Bø jazzklubb, Sigvart Dagsland under en demning i indre Agder, Karpe med basseng på scenen i Oslos storstue, hvor jeg også har hørt både Justin Timberlake, John Legend og John Mayer. For en glede. Og for en glede det har vært å både høre legender som James Taylor og Amy Winehouse, men også nykommere som Ramón.

Stolt. Jeg har brukt mye tid og penger på å gå på konsert, og jeg er stolt av det. Hvorfor? Fordi det gir meg noe. Det gir meg noe godt. Å gå på konsert gir meg livsglede rett og slett. Musikerne gir meg noe, de ulike stemningene gir meg noe, og selvfølgelig er det musikken i seg selv som gir meg noe. Å høre livemusikk – levende musikk, spilt av levende mennesker sammen, eller alene, i øyeblikket, synes jeg er magisk. Og det er nesten samme hva slags sjanger som spilles. Musikken lever – og jeg kan få ta imot. Musikken beveger meg. Ut av hverdagen –

inn i kunsten. Ut av kjas og mas – inn i roen. Ut av tanker og planlegging – inn i glede og rytme. Ut av a4-livet – inn på festen! Ut av fortid og fremtid – inn i nuet!

Lykkehormoner. Forskere sier at musikk bidrar til å frigjøre dopamin og endorfin – såkalte lykkehormoner i hjernen. Jeg sier tusen takk. Det skjer spennende ting i hjernen vår når vi både lytter til musikk, og når vi utøver musikk selv. I 2019 kom boken Musikk og hjernen. Om musikkens magiske kraft og fantastiske virkning på hjernen ut. En bok jeg så absolutt anbefaler. Her kan vi finne noen gode forklaringer på hvorfor vi velger å bruke både tid og penger på å gå på konserter. Hjernen aktiveres og det lages nye koblinger – og det uansett om du kjenner deg musikalsk eller ei. Fantastisk!

Musikalske minner. Konserter som «Jazz på dass» i studietida på Staffeldtsgate, eller i Vikingskipet med Beyonce gir meg også minner. Minner har jeg også fra huskonsert-er på Sagavoll – med eleven som klarte den høye tona, gutten som sang i mikrofon for første gang og fikk alle til å tørke tårene, eller gitarsoloen fra 80-tallet som fortsatt berører ungdom på 20-tallet. Musikalske minner lagret i hjernen så jeg har gode opplevelser å tenke tilbake på. Om det er festival med Dagny og Highasakite eller på gospelkonsert med Kirk Franklin i Chicago – hver konsert er ulik, alle er unike.

Det ble en lykkedag da Erna åpnet opp den septemberdagen i høst. Trygve Skaug leverte en tre timers konsert, som både gav meg glede, håp og trøst. Men ja, så vet vi jo

«Å høre livemusikk – levende musikk, spilt av levende mennesker sammen, eller alene, i øyeblikket, synes jeg er magisk. Og det er nesten samme hva slags sjanger som spilles.»

alle at nedstengingen kom atter en gang, og at musikkfestivaler ble til koronafestivaler både her og der gjennom vinteren. Men nå – sommeren 2022 – den skal bli konsertgod! La oss ta imot musikk fra musikere og

kunstnere som er mer enn klare for å gi oss gode musikalske opplevelser – som vil bevege oss.

Konsertkondis. Hjernen min skal få produsere dopamin og endorfiner til den store gullmedaljen. Lyset i restriksjonstunellen er

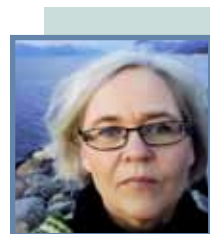
virkelig – nå er tida for å komme seg opp av sofaen, ut av skogen, ned fra fjellet, ut av teltet og gå på konsert igjen. Holde hjernen sunn og få opp konsertkondisen – jeg gleder meg! •

Foto: Tijs van Leur, Unsplash.com

Litt motstand og utfordring selger hvis det gir status.
Foto: Shutterstock

Siden du spør

Av Anne Gjerding,
internatleder på Molde folkehøgskole

Når sikkerhetskontrollen eller elektrobutikken ber meg om en tilbakemelding, lurar jeg alltid på om den ansatte var så flink og blid at jeg skal trykke på knappen med det aller største smilet, eller bare på det nest beste. Siden de spør.

Snart skal folkehøgskolekullet besvare årets EPSI undersøkelse. «En inngående kundeundersøkelse som måler kundetilfredshet og dens drivere.» Når kullet starter hos oss, sier jeg: «Husk at som folkehøgskoleelev er du ikke kunde, men deltaker og skaper. Vi har ikke et godt miljø her fra før. Dere er miljøet og dere skaper miljøet.»

Kunde eller deltaker? Men så er de litt kunder, likevel.

Det er klart vi må vite om de er fornøyde. Vi må vite det når vi skal videreutvikle skolen. Men samtidig lokker vi fram kunden i den som egentlig var deltaker og skaper.

Siden vi spør, var visst ikke kveldsmaten optimal, favorittpålegget kunne jo gjerne vært på bordet oftere, og klokkeslettet kan kanskje justeres fram eller tilbake.

Siden vi spør, var det jo uheldig at de ikke havnet på korridoren med de beste fasilitetene.

«Jeg tror jo på friksjon som en forutsetning for mestring og robusthet.»

Siden vi spør, var det noen plikter som ikke ble helt rettferdig fordelt.

Siden vi spør, bidro ikke absolutt alle i klassen eller på internatet til trygghet og samhold.

Kunden har alltid rett. Som selger har jeg ett alternativ for respons: «Fiks det kunden ikke er tilfreds med.» Det er ikke er i tråd med det pedagogiske grunnsynet mitt å ile til for alltid å legge til rette og fikse problemer. Jeg tror jo på friksjon som en forutsetning for mestring og robusthet. Men det er så fristende å glatte ut der det lugger.

Det er på flere måter lettere å være selger og tjener enn å se dem bli skuffet. De er vant til god tilrettelegging og absolutt rettfer-

dighet. I oppveksten har både pedagogene og foreldrene sørget for at alle fikk være med, at alle fikk det samme utstyret og så videre.

Mine barns skole hadde PALS som metode. Den enkelte elev fikk «Bra-kort» for hver positive respons og utførte oppgave, og når resultatet skulle markeres, endte klassen opp med kosetime hver uke, fordi det gikk inflasjon i premieringen. Positiv forsterking er et supert verktøy. Sidevirkningen er at det kan forsterke kundeidentiteten og bidra til at eleven forventer belønning for all innsats, på millimeterrettferdig nivå.

Rettferdig. De vokser opp som kvalitetsbevisste kunder med stor rettferdighetssans. Det er et sjokk å få sine første karakterer i

>>

<< ungdomsskolen. De diskuterer målestokken, testen, oversett innsats og klagemuligheter. De diskuterer timeplanen, som kan være «urettferdig», fordi timefordelingen er mer gunstig for andre klasser. De diskuterer innelimaet, lunsjtilbudet og bussavgangene.

Det finnes mange positive sider ved den kritiske og kvalitetsbevisste kunde-rollen. Den er en frukt av mye godt arbeid for utjevning i skolen og samfunnet, og det er ikke føyelighet jeg etterlyser. Men kunde-rollen kan være så sabla passiv. Finnes det en vei fra kresen kunde til aktiv, tålmodig og skapende deltaker? Kanskje folkehøgskolen kan være en vei?

En SØT-veiledning med meg selv.
Tema er: «Det elevene ikke er fornøyde med».

Situasjonsbeskrivelse:

«Den ene korridoren har bare ei provisorisk korridorstue. Noen elever liker ikke fisk. Noen synes at dopapiret er altfor hardt. De som er ofte på tur, er litt lei av pølser og hamburgere. De som sjelden er på tur, savner pølser og hamburgere. De som bor på det nyeste huset med de flotteste rommene, ønsker seg det åpne og enkle miljøet på de eldste korridorene. De som har gamle, små rom, ser misunnelig på de store og nye. De som har mye ansvar for å planlegge utenlandsturen, synes at læreren kunne gjort mer. De som får ferdig planlagt tur, ville gjerne vært mer med i prosessen. Noen lørdagsseminarer var kjedelige. Noen mener at de betaler så mye at de burde slippe plikter som korridorvask og oppvasktjeneste.»

Ønske:

«Ingen elever skal ha noe å klage på.» Eller. Vent litt. Hva betyr det? Skal de være fornøyde med alle elementene i den negative situasjonsbeskrivelsen, eller er det noe annet de skal være fornøyde med? Skal de først og fremst vært fornøyd med dannelsesreisen,

«Men kunderollen kan være så sabla passiv. Finnes det en vei fra kresen kunde til aktiv, tålmodig og skapende deltaker?»

fellesskapet og den personlige utviklingen? Hvis jeg ikke vet hva jeg ønsker, kommer jeg meg ikke videre til «tiltak».

Tiltak:

Tiltak for å hindre klager (Kunden elsker valgmuligheter): Vi kan spørre dem kontinuerlig og justere alt som er mulig å justere. Vi kan tilby a la carte meny til alle måltider og fleksible tider. Vi kan slutte å gi dem plikter og bytte det mot frivillig innsats. Vi kan la dem sove hvis lørdagstema ikke interesserer dem. Osv. Eller. Vent litt.

Tiltak:

Minne meg selv om at jeg ikke er en vanlig selger, men en pedagog. Finne støtte i kollegiet for å være tålmodig. Bruke de pedagogiske verktøyene jeg har til å vise elevene de sosiale sammenhengene og fellesskapets behov og betydning. Synliggjøre mestring: Å gjøre kjedelige plikter er mestring. Å spise fisk er mestring. Å skape et godt internatmiljø uten perfekt interiør er mestring. Å bygge klassedemokrati er mestring. Og så videre.

Å selge motstand og mestring. Et tilbud som elevene elsker og som alltid er fullbooket med venteliste, er «Camp Molde». Det er en ukes overlevelseseir, med lite mat og store fysiske utfordringer i all slags vær. Deltakerne gjenkjenner oppgavene som noe å være stolt av.

Det ligner på «71 grader Nord», det ligner på «Kompani Lauritzen». Alle vet at det er tøft.

Når de besvarer spørsmål om denne uka i EPSI undersøkelsen, er det ingen som klager over menyen etter 9 timer i fjellet, ingen som mener at syklene burde vært bedre,

elvevannet burde vært varmere eller at ledene burde senket kravene underveis. De gir campen topp score.

De fikk akkurat det de hadde bestilt: Utfordring og deilig høystatusmestring. «Camp Molde» er, akkurat som «71 grader Nord» og «Kompani Lauritzen», eksempler på at det er mulig å selge litt motstand og utfordring, dersom det gir status.

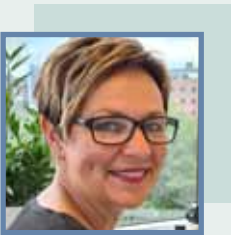
Hva skal vi spørre om? «En inngående kundeundersøkelse som måler kundetilfredshet og dens drivere» er nyttig når vi undersøker hva elevene har fått ut av året som nettopp kunder. Vi har ei «kundegruppe» med mange ulike «bestillinger» og til dels uklare forventninger. Når de forlater folkehøgskolen, har kanskje de fleste oppdaget at de fikk noe annet og forhåpentligvis mer, enn den opprinnelige bestillingen. De har fått noe som deltakere og det har utviklet dem.

Men først skal de svare på EPSI undersøkelsen. Den skal peke på skolens forbedringsområder. Det er enkelt å spørre hvor fornøyde de er med maten og fasilitetene, fritidstilbudet, turene og arrangementene. Og siden vi spør, kan de sammenligne med hoteller, pakketurer og kommersielle underholdningstilbud idet de svarer. Men hvis det ikke er hotell, pakketur eller underholdningsbransje vi vil være, er ikke svarene så nyttige. Hvilke spørsmål skal vi stille da?

Vi vil gjerne måle de faktorene som kan utvikle oss som selgere av det vi virkelig er gode på: Fellesskap, personlig utvikling, motstand og mestring. Kanskje det ligger noe i tiltakene jeg nevnte tidligere: Å synliggjøre og heve statusen for livsmestring og spørre om hva som har virket utviklende. •

«Hvis det ikke er hotell, pakketur eller underholdningsbransje vi vil være, er ikke svarene så nyttige. Hvilke spørsmål skal vi stille da?»

Slava Ukraini!

Av Anne Tingelstad Wøien,
daglig leder i Folkehøgskolerådet

I mitt forrige innlegg i denne spalten fabulerte jeg rundt ordet «amper». Tanken var at omikron-varianten av covid-19 var et amper virus. Samtidig betyr amper elektrisk strøm. Jeg gjorde altså et forsøk på *overslag* fra smitte til strøm. Mine forventninger var at både covidsmitten og strømkostnadene ville avta i kraft utover våren.

Selv om mange er smittet og vi opplever et stort sykefravær, har Covid-19 heldigvis mistet mye av sin dødelige kraft. Strømprisene er fortsatt høye, og vil forbli høye i månedene framover. Vi er derfor svært glade for at regjeringen innførte en strømsstøtteordning for alle som er registrert i Frivillighetsregisteret i prisområdene NO1, NO2 og NO5. 54 folkehøgskoler er lokalisert i disse områdene, 22 av disse var allerede registrert i Frivillighetsregisteret og vi håper de resterende også nå er registrert og/eller har søkt kommunen om støtte.

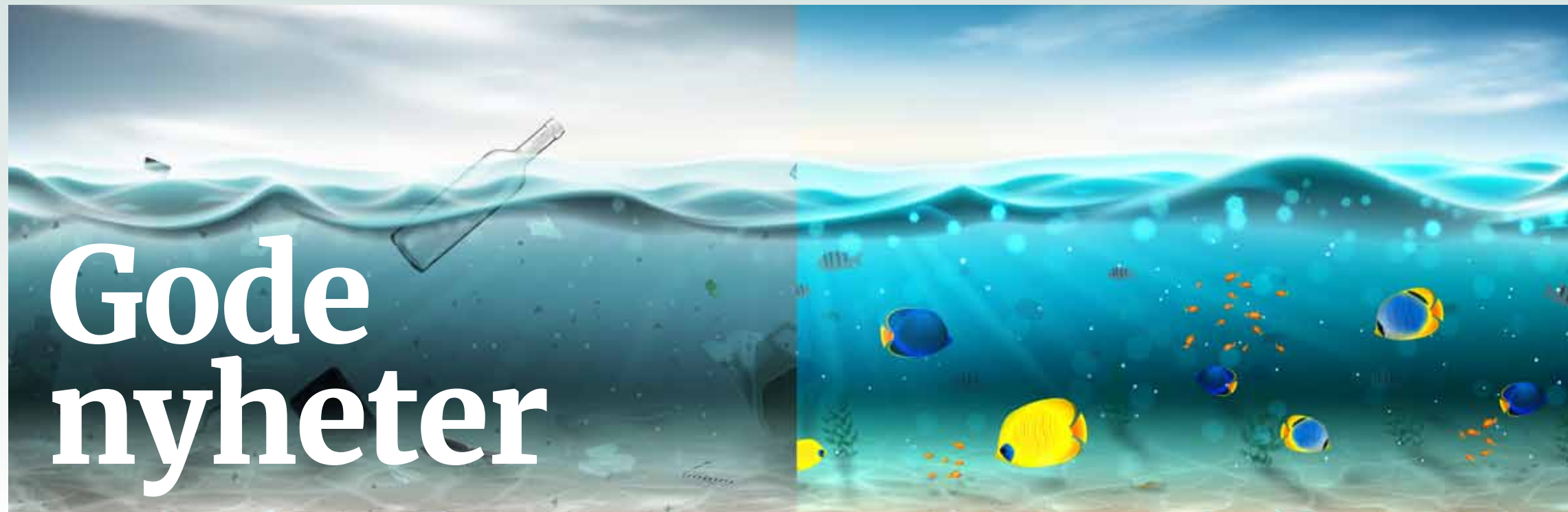
Og så – eksploderer det i Ukraina! Etter 77 år med fred i Europa finner altså Russlands president Putin ut at det er lenge nok. Verden blir med ett snudd på hodet. Mens ukrainerne kjemper sin livs kamp for sitt fedreland, arbeider andre land på høygir for å strupe Putins muligheter til å vinne okkupasjonen han har igangsatt. Vi er skrekkslagne, men beundrer samtidig ukrainerne og president Zelenskyj for deres mot! Motet gjør også oss motivert til å sette i gang arbeidet for å hjelpe og å ta imot flyktninger.

Allerede i krigens første dager satte mange folkehøgskoler i gang med ulike aktiviteter for å vise motstand mot krigen og omsorg for Ukrainas befolkning. Mange folkehøgskoler besitter god erfaring med håndtering av en

flyktnings situasjon fra tidligere. Vi i Folkehøgskolerådet vil gjøre vårt beste for å være tilgjengelige for spørsmål og hjelp når dere måtte trenge det. Vi har også tett kontakt med myndighetene og bistår også dem når de ber om det.

I skrivende stund er president Putin sterkt presset og svekket. Å være trengt opp i et hjørne kan gjøre oss uforutsigbare, ampre og irrasjonelle. Det er vanskelig å se hvordan en person som anser seg som overlegen Ukraina – og de fleste andre land – kan klare å lande denne krigen uten å tape ansikt. Uansett om krigen stopper i løpet av få uker, vil svært mange flyktninger forbli i landet vårt i lang tid framover. Vi må bare håpe at konflikten ikke utvikler seg videre til andre land, men at det finnes en fredelig løsning.

Slik situasjonen er kommer man ikke utenom å reflektere over folkehøgskolens formål: Allmenndanning og folkeopplysning – og hvor viktig det er å kunne bidra til at ungdom får tid og rom til diskusjon og refleksjon rundt situasjonen, eget og andres liv. Vi må prise oss lykkelige over at vi lever i et land der kritisk refleksjon, utdanning – og danning er tillatt. Det er ikke alltid i like stor grad satt pris på, men folkehøgskolene skal være med på å sørge for at vi ikke blir et uengasjert og ukritisk folk som ikke tar del i demokratiet. Krigen i Ukraina viser at styrkeforskjellen mellom angriperen og forsvareren ikke bare handler om vilje til å legge landområder under seg. Det handler om så mye mer – at de som forsvarer landet sitt kjemper for frihet og demokrati. Angriperen sliter i denne krigen fordi de ikke har noe å kjempe for. Det har ukrainerne. •

Verdens land ble nylig enige om å stoppe plastproblemene. Foto: Shutterstock

De siste ukene har vært preget av dårlige nyheter hver gang vi åpner en avis og ser på nyhetene. Krigen i Ukraina, rapporten fra FNs klimapanel og økende mat- og drivstoffpriser har vært overskriftene. Dette er alvorlige saker, som krever vår oppmerksomhet, men å våkne opp til disse overskriftene hver dag, gjør også noe med oss. De gjør også noe med hvordan vi forstår verden.

Av Brita Phuthi,

Internasjonal rådgiver Folkehøgskolerådet

Jeg husker at det var flere positive tall på verdensbasis i 2015, som nedgang i antall mennesker som lever i ekstrem fattigdom, nedgang i barnedødelighet og økning i antall barneskolebarn, da FNs tusenårsmål ble erstattet av FNs bærekraftsmål i 2015¹. Samtidig så verden en økning av konflikter, terrorangrep og borgerkrig. Som i år, så var det den gangen en stor økning i antall flyktninger i verden som følge av krig og konflikter². Ofte blir de gode nyhetene overskygget av de dårlige.

¹ FNs rapport om tusenårsmålene i 2015: [https://un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](https://un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf)

² PRIO paper 2020: <https://www.prio.org/publications/12442>

Jeg synes det er interessant å høre hva folk flest i Norge «vet» om andre land, særlig land i det globale sør. Det blir fort veldig svart-hvitt, og nyansene er sjelden med. Derfor mener jeg vi trenger flere gode nyheter fra det globale sør – for å utfordre de ensidige fortellingene og nyansere bildene. Fordi bildene vi har av andre, former hvordan vi møter dem. Flere har påpekt at gjestfriheten er større mot ukrainerne enn flyktningene som kom til Europa i 2015-16. Hvorfor? Og hvorfor ble afrikanere i Ukraina, som prøvde å flykte, stoppet på grensen?³ Vi trenger flere gode nyheter fra land vi ofte bare hører dårlige

³ France 24, nyheter: <https://www.france24.com/en/europe/20220228-pushed-back-because-we-re-black-africans-stranded-at-ukraine-poland-border>

lige nyheter fra, for å bidra til å nyansere bildene vi har av hverandre – og for å se at vi har mye til felles.

Vi trenger gode nyheter for å nyansere bildene av verden og hverandre, men også for å holde motet oppe. Jeg trenger å høre om alle de gode initiativene som tas, om forskning som kommer frem til innovative løsninger, om klimatiltak, om kvinners rettigheter som blir styrket. Derfor trenger vi kampanjer som Verdens Beste Nyheter, som opprinnelig startet i Danmark, og som i Norge drives av Changemaker. Kampanjedagen i år var 28. april – hvor det ble delt ut gode globale nyheter i hele Norge. Flere folkehøgskoleelever var med å distribuere avisene.

NRK Lyspunkt har kanskje ikke som formål å nyansere bildene vi har av andre land, men å gi leserne pause fra dårlige nyheter og inspirasjon⁴. Det var nok ikke tilfeldig at NRK startet Lyspunkt i 2020, men behovet er der nok fortsatt. For å nå FNs bærekraftsmål trenger vi både nyanserte bilder av resten av verden, og håpet og troen på at det er mulig å snu utviklingen vi har i verden i dag – med økt ulikhet under pandemien, klimaendringer og krig.

Derfor skal jeg dele noen gode nyheter med deg helt til slutt – og utfordre deg til å

⁴ NRK lyspunkt: <https://www.nrk.no/spesial/lyspunkt/>

oppsoke gode nyheter selv. Og når du formidler noe fra et land som det i Norge rapporteres mest dårlige nyheter fra – så dropper du disse (for de vet vi jo allerede) og så forteller du noen gode nyheter!

● **Verdens land ble nylig enige om å stoppe plastproblemene.**

● **Colombia avkriminaliserer abort.**

● **40.000 km² korallrev er gjenoppbygget i Indonesia⁵**

⁵ Nyhetene er hentet fra Verdens Beste Nyheter: <https://verdensbedstenyheder.dk> (21.03.22)

20 spørsmål til din allmenndannelse – eller bare for moro!

- 1. Hva heter president Macron til fornavn?
- 2. Hva er Landstrykere, Victoria og Sult eksempler på?
- 3. Hvilken tresort blir de høyeste trærne i Norge?
- 4. Hvilket land har vunnet VM i fotball flest ganger?
- 5. Hva heter den nye biskopen i Borg bispedømme?
- 6. Hva er et annet navn på 1000 kvadratmeter?
- 7. Hva er et annet navn på stikling?
- 8. Hvem utgjorde duoen M2M?
- 9. Hva kalles en kjempe med bare ett øye i gresk mytologi?
- 10. Hva heter den lange talen Jesus har i Matteusevangeliet, kapittel 5-7?
- 11. I notesystemet brukes det nøkler. Hva er de to vanligste nøklene?
- 12. Hva heter administrasjonssenteret i Nordkapp kommune?
- 13. Hvilken gruppe har hatt stor suksess med sangen PAF.no?
- 14. Hvilket ord kåret Språkrådet til årets nyord i 2021?
- 15. I hvilket tiår kom Freias Kvikk Lunsj?
- 16. Hva kalles Sveriges nasjonaldag 6. juni?
- 17. Hvis en svenske sier han skal «göra lumpen», hva skal han da?
- 18. Hva er et annet navn på \$213 som ble opphevet 21.april 1972?
- 19. Hvor mange prikker må man ha for å miste førerkortet?
- 20. Hva er det som i gamle norske myter og folketro ble kalt dvergmål?

Fasit:

1. Emmauel • 2. Bøker av Knut Hamsun • 3. Gran • 4. Brasil (Fem) • 5. Karl

Mangrud Alsåvåg • 6. Dekar • 7. Avlegger • 8. Marit Larsen og Marion Ravn

9. En kyklop • 10. Bergeprekenen • 11. G-nøkkel eller diskantnøkkel og F-nøkkel eller bassnøkkel • 12. Homningsvåg • 13. Karpe • 14. Sportsvaske

15. 30-tallet (1937) • 16. Svenska flaggens dag • 17. I millitæret

18. Homoparagrafen • 19. 8 • 20. Ekko

Fasit fra nr 1/2022

AULA	S	TIL-BAKE-SIDE	STANG	AN-MODE	B
ELERK-TRØDE	A	N	O	D	E
K	L	O	F	←	Y
E	GENRE	S	T	I	L
H	DRINK	T	E	FISK	E
BY I SKOTT-LAND	H	ULL-STOFF	A	T	IRSK ST-GRUPPE
B	E	R	N	E	R
Y	A	Y	A	R	S
K	L	E	I	R	
MARK-KONGE (1193-1194)	R	RED-SKAP	G	J	E
S	↓	SINN AV (IRSK)	O	J	E
V	E	R	E	L	A
SHOG-GUD	R	OPP-DIKTET UNIVERS	A	R	I
P	↓	M	E	T	A
A	N	N	R	K	A
ØR-STED	O	E	R	O	A
SIDE-LERE	E	T	O	L	O
N	→	B	L	I	N
		K	S	K	U
		D	D		

Kryssord

RUS-TER	FOLKE-HØG-SKOLE-REKTOR	PLANTE-FUGLE-BAND-ENE	ROPER-TALL 560	
→				↓
	↘		SVI, BRENN	
HOGGES-LEGENS-DELEN				↓
GUMMI-SKYVER		FILOSO-FISK-RETNING ESKE	ROPER-TALL 50	BILKJ-TEGN VIETNAM ÅRSTID
				SVARTE
FJES	FUGE	KRYD-DER-PLANTE		KOR-ONA-VIRUS
↘			BÆRE-TRE	RØYK, DAMP
TIDLIG-ERE EF MUSLINSK HØYTID		FUGLE-BOLIG KNOLL-VEKST		ARVE-ENHET
↘	MINE		BILKJ-TEGN NEDER-LAND	FOLKE-GRUPPE
FOLKE-HØG-SKOLE				UR-FOLK
LEVGE				VOKS, ØK
↘	KRIGS-GUD	IRANSK OLDTIDS-FOLK		FRANSK ELV
DRAVI-DISK			EGEN-RÅD-IC	MAT-RETT
SPRÅK				TRAKT
VEKSTBE-VEGELSE SVENSK INNSØ				UTDØDD FUGL
↘		SYMBOL-ENERGI-ENHET	IN-SEKT	PREPO-SISDON
	↗			↓
				↖

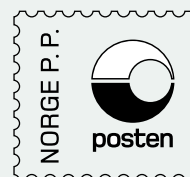
Kryssord: Rolf Bangseid. Fasit kommer i neste nummer.

ISSN 2535-3284

Returadresse:

IKF

P.b. 9140 Grønland
0133 Oslo

Illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

Du trenger ikke være ansatt i folkehøgskolen eller være medlem av NKF for å abonnere på steg. Abonnement tegnes hos Hilde på NKF-kontoret: hilde@ikf.no. Kr 200 for ett år.

TEMA FOR NESTE NUMMER: Kristen folkehøgskole
Frist for innlevering av stoff: 1.september